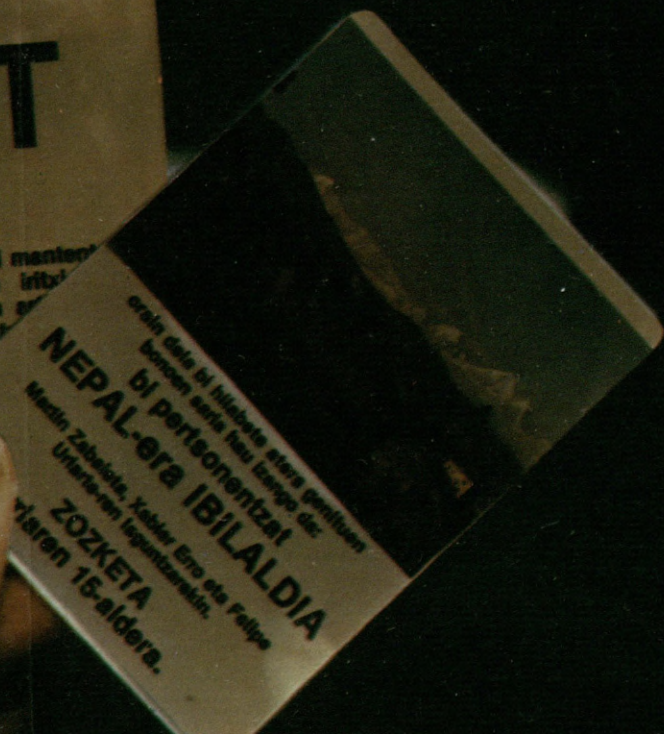
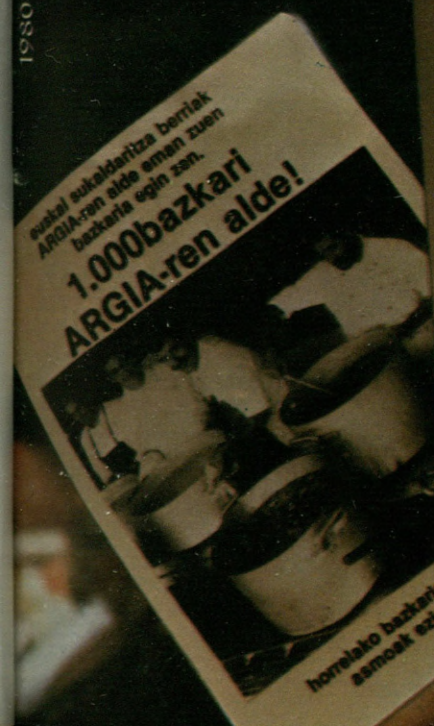
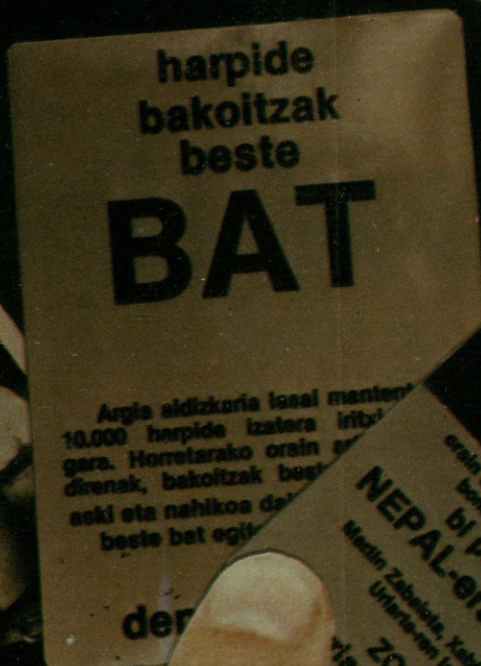

ARGIA

enbido
bietara!

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

AUZMENDI
Sastre on baten izena.

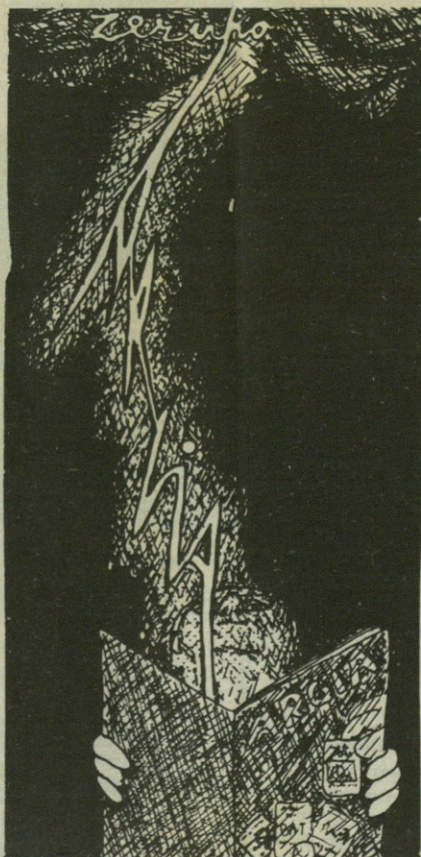

Vergara, 1.
Donostiako estiloa.

aspaldi erakutsi zigun Axularrek luzamendutan ibiltzeak zer kalte dakarren. Lekzioa ikasi ez guk eta ia hila-beteko atzerapenaz gatoz. Hala ere, ez uste izan nagikeriaz izan denik hau —argitaratzen ditugun lanen batzuk nabari dute orain baino lehenago kaleratzeko eginak direla— konpondu behar izan den zenbait arazo tekniko-ko gaitik baizik.

izan ere, gaitzak jota dagoenari erraz sortzen zaizkio atxakeak. Eta hau da ARGIAren aldi berri hau, baina ez da horrela gertatzen, alderantziz baizik. Kanpai alaiak hiltzori kanpai bihurtu dira. Egun gauden egoera ekonomikoan ARGIA kaleratzea abenturero zoro samarren ekintzaz har daiteke. Gure kontuak ikusiko bazenituzte, ez zenuteke dudarik egingo.

Zuhurren ekintzarik ez dugu berriz ikusten gure arlo honetan. Hilabeteak ez ezik urteak joan dira egoera honen berri eman genuenetik, eta hurbiletik eman gainera dirudienek erantzun behar lutekenei. Aspertuak ere bagaude betiko leloa errepikatzeaz: euskara hutsezko komunikabideei, euskaraz kaleratzen denari botere publikoek eman beharko dietela laguntza. Oraingo, ez baiezkorik, ez ezezkorik, ez dugu lortu, orain arte gertatua ezezko borobil bezala interpretatzen ez badugu

behintzat (eta agian hau litzateke zuzenena). Euskararenganako hitz ederrik bai, iristen da gure belarrietara, baina gurea ez da nonbait euskara, ez dakigu zer izango den, gainerantzean ez dago ulertu ere egiterik euskaraz argitaratzen den prentsa eskas hori inolako jaramonik ez egitea, eta hiltzorian uztea.

hemen lan egiten dugunok ian dugu erririk dudarik gabe, eta ez dugu horiek aitortzeko lotsarik. Baina bene benetan diogu euskarazko prentsari eustea ez dugula gu bakarron egin-kizuntzat jotzen. Eta orain dela gutxi ARGIAren alde ospaturiko bazkariak, aldizkaria argitaratzearen atzerapenaz kexatu direnek, beren idazlanak bidali edo agindu dizkigutenek astekari honen martxan interesaturik badagoela adierazten digu. Baina hau ez da nahikoa aurrera jarraitu ahal izateko. Eta oraindik ere herri honetan hainbeste —gehiegi— ematen den eskean gabiltzen arren —bonoak hemendik, bazkaria handik, harpidedun bakoitzarik beste bat eskatzea bestetik— hemendik ez dago konponbiderik. Hori bide zihurragotik eta batez ere hondare publikotik etorri behar duela uste dugu. Eta laguntza hori ARGIArentzat ez bada, sortu beste aldizkari bat euskaraz, baina ez utzi, arren, etenik, orain arte ere hainbeste kosta den euskarazko prentsa honetan.

ARGIA

Lehendakari: Kaetano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordeko: Pilar Iparragirre.

Idazleak: Estepan Aldamiz, Jokin Ansorena, Ladix Arrosagarai «Astema», Mikel Atxaga, Lurdes Auzmendi, Balere Bakoikoa, Inozentzio Bujanda, Joxe Manuel Bujanda, Felix

Ibargutxi, Rufino Iraola, Mikel Iribarren «Xinaberri», Julen Kalzada, Iñigo Lamarca, Josu Landa, Txema Larrea, Pello Lizarralde, Gorka Reizabal, Andoni Sarriegi «Murmendi», Joseba Sarrienaandia, Jon Urrutxegi, Joxemari Velez de Mendizabal «Mendiaga», «Xalbador», Josemi Zumalabe.

Marraski eta abuztuak: Joxemari Aleman, Gura, Antxon Olasaga, Rotu, Toroto, Josemi Zumalabe.

Argazkilariek: Edoardo Aretxaga, Arturo Delgado, Philippe Erroberri, Loubet, Luis Mitxelena, Txema Ombazabal, Luis Otazgi, Roberto Zarrabenta.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Jabe: Zeruko Argia Kooperatiba.

Medietegiak: Orizadar Laboratorioa, Semi, Ernio.

D.L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	2.300 pta.
Estaturik Kanpora	2.900 pta.
Airez	4.400 pta.
Ale bukatuta	60 pta.

Aste Giroa

LIBURUAK

MAKILAKIXKI eta PATXI ERREMENTARIA, Sagrario Yarnoz-Jesus Lucas. ELKAR, AXUT saila. 200 pta. Bakoitzak.

Ekintza ikastetxeko Pedagogia Taldearen ideia jasoz sortu du ELKAR argitaletxeak AXUT izeneko sail hau, haurrentzako ipuiez osatua. Joxe Migel Barandiaranek «El mundo en la mente popular vasca» liburuan jasotakoak dira, eta egin dena zera izan da, haurrentzat egokitu hizkuntza aldetik. Lan hau Sagrario Yarnozen gain egon da, marrazkiak berriz, beti be-

TXALO PIN TXALO, taldean. EREIN. 71 or., 380pta.

Geroz eta gehiago dira haurrak ikastoletara bidaltzen dituzten guraso erdaldunak, pentsatzekoak diren zailtasun eta nahasketak sortzen direlarik gurasok erdaldun izanez haurrak euskalduntze bidean jartzeak.

OPOSICION POPULAR Y CARCELES EN LA REPUBLICA, Manuel Chiapusu. HORDAGO. 346 or., 600 pta.

Golko titulu hori entzun eta pentsa daiteke estudio politiko-historiko astun baten aurrean aurkitzen garela. Ba ez, jaun-andreok. Chiapusok nobela bat balitz bezala —nobela gertatua noski, berak bizi izandu bait zuen— azaltzen digu gaita. Gartzelan —reformatorioan, Ondarretan, Ocañan...— izandako gorabeherak, tartean kanpoan politika aldetik gertatzen zena

zain politak, Jesus Lucasek egin dituelarik.

Bi idazkeraz argitaratu da ipuin bakoitza: bata inprentako letretan eta bestea berriz haurren idazkerari gehiago egokitzen zaiola, honela txikienei ere errazteko irakurketa. Beraz, bospasei urtetatik hasi eta zortzi-berderatzi artekoentzat egokiak gertatzen dira ipuinak.

Oraingoz bi zenbaki bakarrik argitaratu diren arren, atzetik beste zortzi etorriko dira, saila osatu arte.

Honetaz oharturik, EREINek metodo antzeko bat argitaratu du: Libruska bat haur horien irakasleei zuzendua dago, eta bestea berriz gurasoek dundun horiei. Honen bitartez gurasoek haurrekin euskaraz hitzegitea lor dezakete, honela ikastolan egiten den lana osatuz.

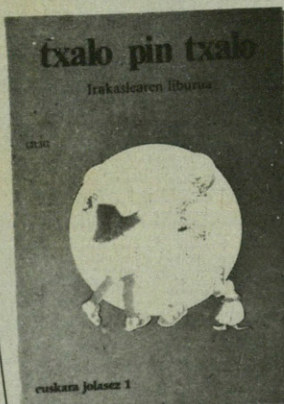
ere —Casas Viejasen insurrekzioa adibidez— sartuz. Baita bere burua gertzelara eraman zuten.

Ekintzak ere. Izan ere, nahiz eta noblea moduan, oso era atseginean kontatu hau guztia Chiapusok, ez da arinkerian erortzen, hori ditugaz bere ideia anarkistak.

Francoren heriotzaren ondoren hasitako errekonstruazio lan honetan —historiaren eta ideien errekonstruazioa— toki garrantzitsu bat hartzen du liburu honek ere.

ERREINEK

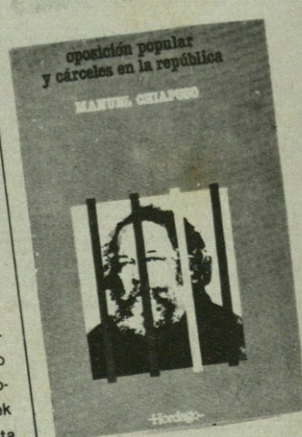
haurrentzat argitaratzen dituen liburuen egileak aurki ditzakegu honetan ere: Lontxo Oiharzabal pedagogia aldetik, Mari Karmen Garmendia hizkuntzarenetik, Andu Lertxundi literaturarenetik, artistiko aldetik Edorta Kortadi eta Milaren Argiñe eta musika eta erritmo aldetik Imanol Urbleta. Zuzendaritza eta koordinaketa berriz, Julen Lizundiarren gain egon da.

EUSKADI SUR ELECTORAL, Luis Nuñez. EDICIONES VASCAS. 179 or., 375 pta.

1977ko Ekainetik hasi eta ia osatu ziren arteko hauteskundeetan gertatutako erresultatuak, Nafarroako eta beste hiru probintzietako parlamentuen aukeratzearen ondoren nola geratu den Hego Euskal Herriko mapa elektoral, hauteslerien ebolutzioa urte hauetan, zein sektorek apoiatzen zuen aukera bakoitza... eta ez hori bakarrik, baita hauteskunde

burgesen tranpak ere, guzti hori azaltzen digu Luis Nuñez soziologoak argitaratu berri den liburu honetan. Esan beharrik ez batez ere politikaren munduan sartua dabilenarentzat beharrezkoa gertatzen dela estudio hau, orain arte atera izan direnak baino osoagoa, sakonagoa eta fidagarriagoa baita.

ALDIZKARIAK

FUELLAS D'Información d'o Consello d'a Fabla Aragonesa. 17. zenbakia, 1980ko maiatzakaina. 45pta.

Izan da gure hizkuntzak baino bide okerragorrik eraman duenik, eta esan diezaietela bestela aragonesel. Zaharren batzuk eta gauza hauetaz ardura tzen diren gutxi batzuk besterik ez dute hitzeginen aragonesez. Hala ere, ez daude gauzak horrela uztekoan eta goian alipaturiko Kontseilu hori dago, beste eginkizun batzuen artean he-

men dakargun boletín hau argitaratzen duena. Aragonesez argitaratzen da noski eta hizkuntza eta kultura horren inguruan egiten denaren berri ematen du.

Norbaitek lortu nahi balu, ondoko helbidera eska dezake: Villahermosa, 3 edo 147 postakaxa, UESCA —aragonesez hatxerik gabe da hiriburu horren izena—. Urteko harpidetza nominala 300 pta. kostatzen da eta laguntzako berriz 500.

DISKOAK

AMODIOZKO BARATZETAN, Joan Artze «Hartzabal». IÑAKI BEO—BIDE. LP.600 pta.

Udaren erdian eta gainera orain arte behintzat promozio haundirik egin gabe, bazterrean geratzeko arriskua du diska honek, berarekin datozen beste biak bezala. Eta pena litzateke hori gertatzea. Izan ere, hemen jasotzen den bezalako maitasun poema saila, oraindik mila debeku eta zentsura dueh herri honetan, ez baita nolanahi ezagutu eta entzuteko auke rarik izaten. Han hemenka bildutakoak dira, lehen ere argitaratuak batzuk, gordeak besteak, Iparraldekoak zenbait. Batzuk esaera soilak dira, pikardiaz beteak noski. Artzek berak ere moldatu du zenbait, trikititxetako koplen estilora. Bestalde, Zubietako Motza bertsoariaren zenbait pasarte ere erabiltzen du Hartzabalek. Ez dago esan beharrik honek zer grazia ezartzen dien testuei errezitatzerakoan.

Honekin batera atera diren beste bi diskak bata Pedro Mari Otañoren testuetan eta bestea Lizardirenetan oinarrituak dira. Hurrengo batean aurkeztuko dizkizuegu.

25

iraila 28-
5 urria

BASURIN TALDE BERRIENTZAKO KANTA LEHIAKETA, XI urtez ospatuko da aurten, urriaren 20ean. Irailaren 26a baino lehen eman behar da izena, ondoko helbidean: Koldo Olliden Martínez, Andalucía kalea, 3-1º. ezkerre, Tel.: (94)44 996 50, Basauri.

Bost sari daude, bakoitza 10.000 pezeta eta trofeokoa. Irabazlea aukeratzeko, botuen erdiak hamar lagunek osatutako epai-mahal batek emango ditu eta beste erdiak entzuleek. Bost talde baino gehiago aurkeztuko balira, lehen fase bat egingo litzateke, irailaren 28an, goizeko 10etan. Urriaren 20eko saioa berriz, gaueko 8etan ospatuko da Basauriko Zinema Sozialean. Informazio zehatzagoa, goian emandako helbidean.

LEHIAKETAK

MUESTRA DE ARTESANIA DE VANGUARDIA, Barcelonako Las Reales Atarazanas-en ospatuko da, azaroaren 14tik 28ra. Beste batzuen artean, enkuadernazio lanak, zeramika, kristala, esmalteak, burnigintza, ehungintza etabarretako lanak onartuko dira. Urriaren 15a arte bidal izateko, ondoko helbidean: Item, S.A. Relaciones Públicas. «Muestra Artesanía de Vanguardia». Infanta Carlota, 155, entlo. B, Barcelona-29. Tel.: 31 108 50.

OSPAKIZUNAK

ETXAHUN IRURIEN LEHEN URTEHURRENA urriaren 5ean ospatuko da Irurin. Goizeko 10,30 etan meza, 11,30etan haren omenezko estelaren agertzea eta arratsaldeko 3,30etan koblakarien duduak.

HISTORIARAKO BAZKARI BAT

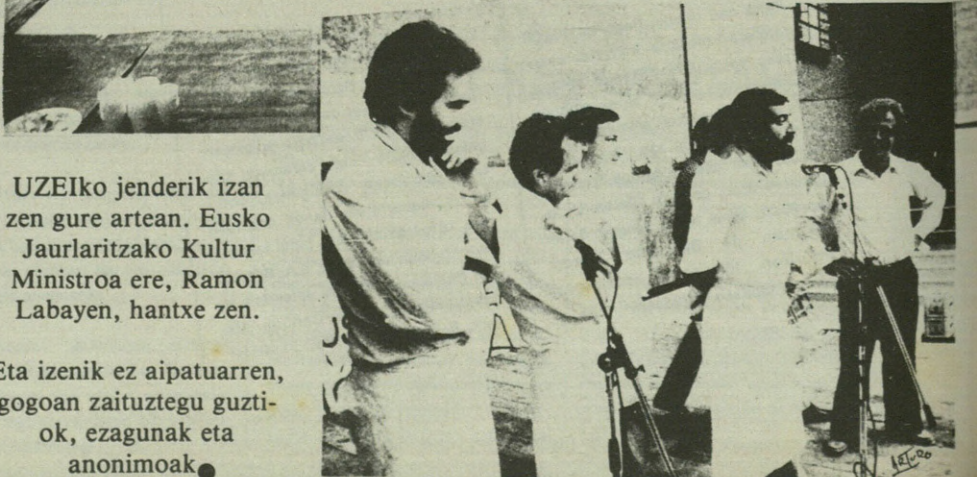
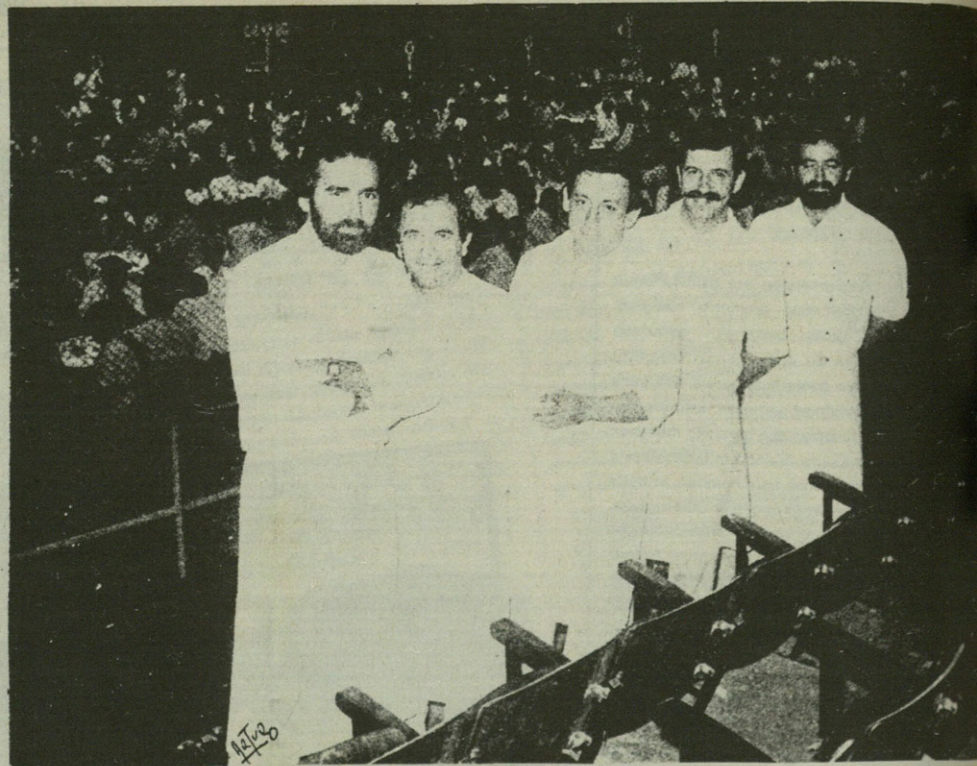
Honez gero ondo egina
duzue hilaren 14ko bazka-
riaren digestioa, baina
nolabait historiara
—gutxienez ARGIAren
historiara— pasa daite-
keen gertakizuntzat jotzen
dugunez gero, hemen
doakizue ospakizun
hartarako zenbait pasarte,
Arturo argazkilariaren
kamarak jasorik.

Hor dituzue egun hartara-
koprotagonista nagusiak:
Euskal Sukaldaritza
Berriko Argiñano, Arzak
Castillo, Roteta, Subijana
eta Mendizabal gozogilea.

Bazkalondoa alaitu zuten
Amuriza, Joxe Ramon
Etxeberria, Lopategi,
Xanti Zabala eta Josu
Zelaia bertsolariak,
Imanol eta bere taldea eta
Iñaki Eizmendi.

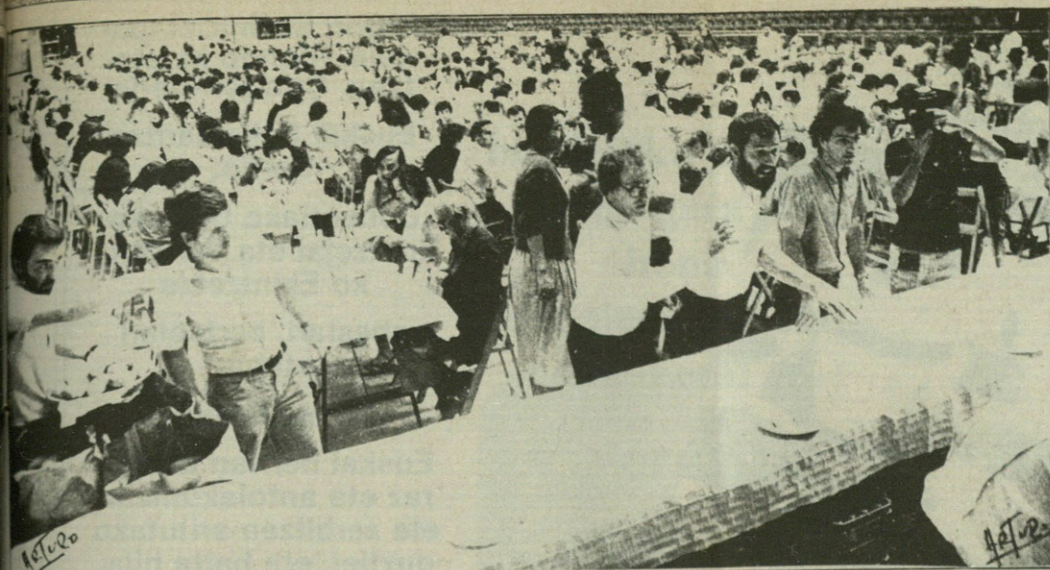
ZERUKO ARGIAren his-
torian zerikusirik izan du-
ten gehienek ez zuten
hutsik egin. Izenak
aipatzen hasiz gero, ze-
renda ikaragarri luzatuko
litzateke, baina ezin gogo-
ratu gabe utzi lehen
garaiko Agustin Ezeiza,
Karlos Santamaria eta
Jose Migel Zumalabe.
Geroxeagoko Mikel
Atxaga, Xalbador
Garmendia, Martin Ugal-
de Ramon Saizarbitoria,
Amatiño, Txillardegi
(lehenago garaietan
«Larresora» Z.ARGIA(n),
Aranalde... Eta
Zakilixut-en aita ere
Antton Olariaga— han
zegoen noski.

Euskararen eta komuni-
kabideen arloan dabilen
jenderik ez zen falta izan
ANAITASUNA, DEIA,
EGIN, ELHUYAR,
GAU-ESKOLA, HERRI
IRRATI, JAKIN eta

UZEIko jenderik izan
zen gure artean. Eusko
Jaurlaritzako Kultur
Ministroa ere, Ramon
Labayan, hantxe zen.

Eta izenik ez aipatuarren,
gogoan zaituztegu guzti-
ok, ezagunak eta
anonimoak.

mila bazkari prestatzeko errezeta

Sail honetan ohitura den bezala errezeta modura jarri nahi izan bagenu Karmelo Balda pilotalekuan ARGIAren alde Euskal Sukaldaritza Berriak prestatutako bazkaria, horrela idatziko genuke.

Lehendabizi hainbeste jende lasai sartuko den pilotaleku bat bilatu behar. Mila pertsonentzat har itzazu 120 mahai bi metrokoak, 1.000 aulki, mahai bakoitzarentzat mantel xuria, bostehunen bat botila ardo eta urarenak beste hainbeste, 1.500 ogi. Har itzazu era berean 3.000 lurrezko plater xuri, 2.000 kopa, 1.000 katilu eta berdin 1.000 laban, goilare eta sardezka. Ez ahaztu kafearentzat ere beste 1.000 katilu txiki eta plater txikiak behar dituzula. Hauek beste 1.000 goilare txikiekin.

Presta itzazu mahai bakoitzean, aulki bakoitzaren aurrean hori dena ordenaturik. Eta mahai bakoitzean, aulki bakoitzaren aurrean hori dena ordenaturik. Eta mahai bakoitzean lore bat.

Presta bazkaria baino lehen jendeak aperitiboa har dezan ta-

berna bat. Taberna batek behar dituen gauza guztiekin. Bazkalondorako ere presta itzazu pilotalekuaren alde bietara, kopak eta puroak eskaintzeko tabernak.

Ekar itzazu sei sukalde industrial bazkaria berotzeko eta hauen ondoan beste 24 mahai prestaketak egiteko behar direnak.

Hamaikaren sukaldari jator aurreko astean beren errestaurantean lana egin ondoren 1.000rentzat bazkaria —eta zer nolako bazkaria!— prestatzen egongo direnak.

Ehunda hogeia lagun bazkaria baino lehen eta geroago platerak garbitu, mahaiak jarri, kamioiak kargatu eta deskargatu, bazkari garaian zerbitzen, tabernetan, sarrerak saltzen, atean sarrerak biltzen, etabar, etabar, etabar.

Bila itzazu bazkalondorako bertsolari, abeslari, mendizale, arraunlari, mikrofono, estrado, bafle...

1.000 abertzale bazkarira joango direnak.

Eta bi aste luzez frakasoa-ren beldur ibiliko diren kazetari batzuk, beren aldizkaria ezin aterarik, bazkari hau prestatzen lur jota geldituko direnak...

Bila itzatu hauek guztiak eta oraindik ere bazkaritarako orduan hortzetako ziritxoak falta direla eta hamar minutuan ekar rzea lortuko duen jendea behar duzu aldamenean. Gatza falta dela, eta hiru minututan 120 gatzonti prestatuko dituen jendea. Postrea —gertatu zen bezala— beste pilotaleku batetara eramana zela eta postre bila furgoneta batez ibiliko direnak.

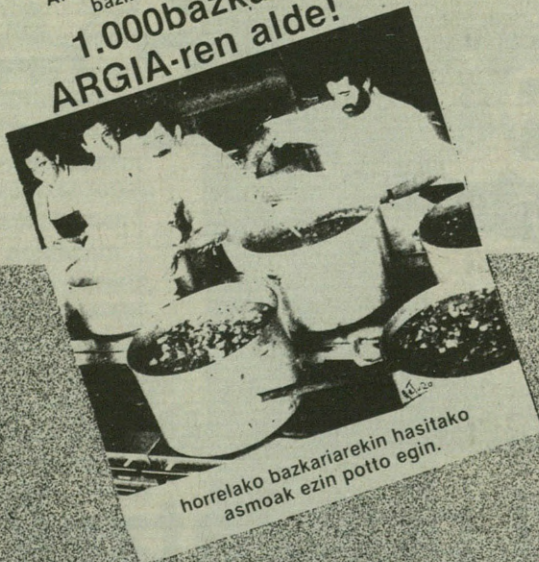
Hau behar duzu izan. Eta gainera Euskal Herrian eta euskal kulturaren alde prestatua izan, bestela ez bait dugu sisten munduan horrelako gauzarik egin daitekeenik.

Eta gainera dena, zeharo, hasieratik bukaeraraino ondo atera. Sukaldari, langile eta bazkideak, denak kontentu.

KARLOS ARGIAÑANO

euskal sukaldaritza berriak
ARGIA-ren alde eman zuen
bazkaria egin zen.

1.000 bazkari
ARGIA-ren alde!

horrelako bazkariarekin hasitako
asmoak ezin potto egin.

ESKERRIK BEROENAK

Fagor, Savin-Campoviejo, Iriondo kafetexea, Oria ferreteria

Euskal Sukaldaritza Berria.

Donsotiako Udaleko kontzejal eta Turismo-ko Ekintzetxe

abeslari, bertsolari etabar

komunikabide

Euskal herrian Euskaraz eta antolakuntzan eta zerbitzen aritutako guztiei, eta baita hila-ren 14ean, Balde pelota lekuan, ARGIAren alde ospaturiko bazkaria hurbildu zineten guztiei.

ARGIAk

programaketa ikastaroak

• HASTEN ARI DIRENENTZAT:

Informatikari buruzko sarrera. Basic eta RPG II hizkuntzak.

Sartzeko gutxienez «eskolar graduado»tza eskatuko da.

Egun biz bat, egunean bi orduz eta 9 hilabetez iraunduko du.

• MONOGRAFIKOAK:

Hizkuntzak: BASIC eta RPG II

Ikastaro hau lehendik zerbait dakiteneri, unibertsitarioeri, suminatibito teknikoeri, etab. osatu da.

Egun biz bat, egunean 3 ordu eta hiru ilabetez iraunduko du.

• INFORMATIKAN PROFESIONAL EZIKETA. (bigarren maila).

M.E.C. —omologatutako ikastetxea, sarrera egitaraka, eta iraun ofizialki eskatzen dena.

ikastetxeko
ordenadurean
praktikak

talde txikiak!

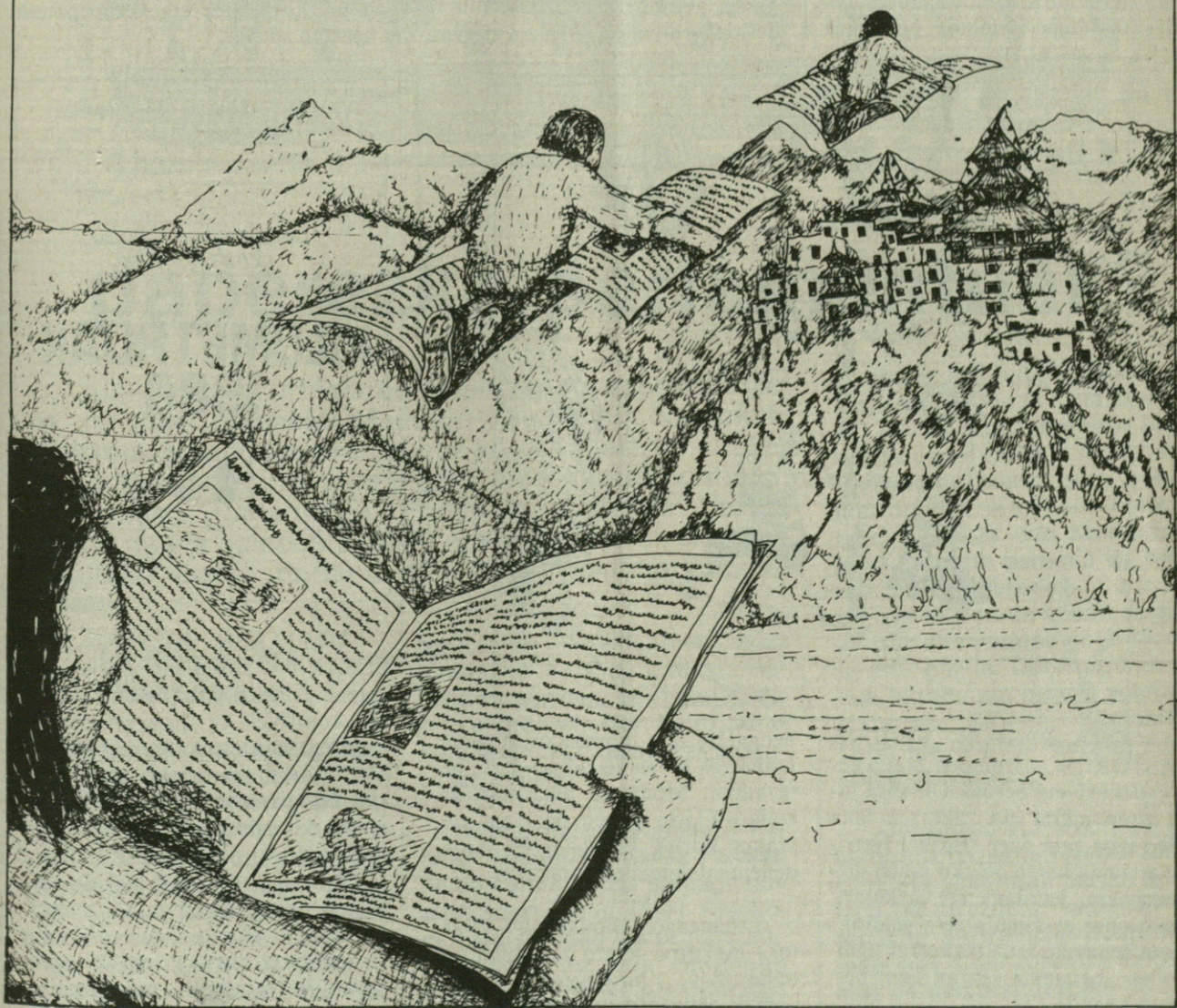
Dei egiguzu!

Pedro Egaña 2. Donostia ifno: 450402

**bideietako agentzia
ez ba gara ere
hona
nepalera joateko
aukera:**

**eros
argiaren
bonoak**

TXARANGAK PRESOEN ALDE.—Hilaren 20ean Donostian manifestazio berezi bat ospatu zen. «Intxaurrondotarrak», «Kilikilariak», «Tirritarra» eta «Txantxangorri» txarangak, milaka pertsonak

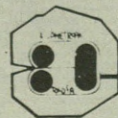
jarraitzen zielarik eta «Zain dago ama», «Que se vayan», «Carrero Blanco» eta «Askatasuna» abestiak joaz, kalez kale ibili ziren. Polizien tanketa eta «avia»k musika eta kantuz inguratuak izan ziren, alditan geiegi atsegin ez zituzten ohiu eta desioak entzunez. Hasiera hasiera-

ko pankartak garbi uzten zuen manifestazioa Juelepe intxaurrondo-tarraren askatasuna lortzeko zela, aldi berean preso dauden beste guztiena ere eskatzen zelarik. Amaieran beste musika bat entzun zen: gomazko pilotek eta kezko poteek osatzen zutena.

...77: Beasain, 78 Zubieta.
79: Loiola...

Urriaren 5an Tolosan
ikastolen alde.

**KILOMETROAK
1980**

URRIAREN BOSTEAN, TOLOSARA.—Dirudienez duela egun batzuk Tolosan jasan behar izan diren kontrolek ez dute zerikusirik urriaren 5ean ospatuko den KILOMETROAK 80 delako ekintzarekin. Egun horretan, ikastolen alde zenbat kilometroz ibili zaren zaintzeko kontrolik besterik ez da izango. Eta kontrol horiek ikastolazale guztien egongo dira.

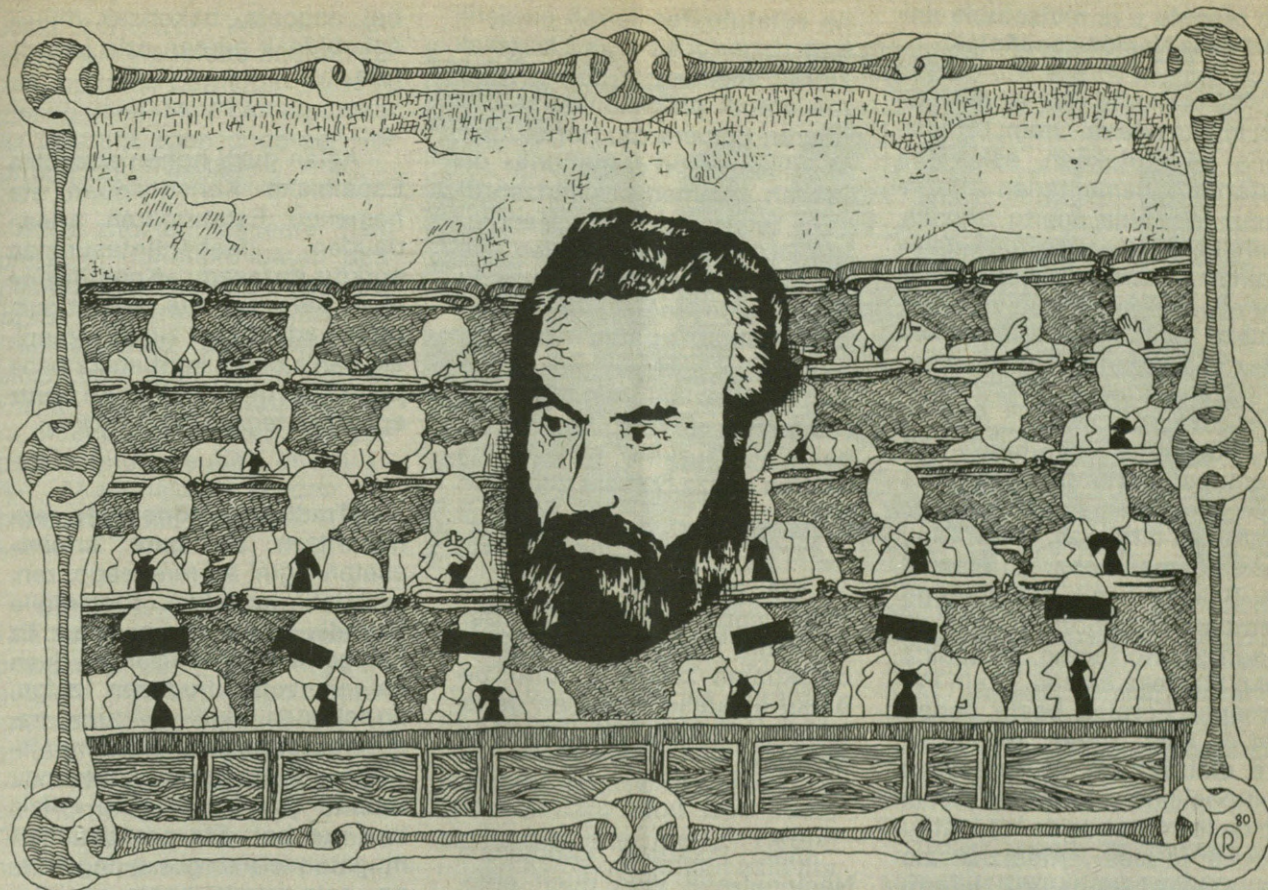
KILOMETROAK 80-ek egun eder bat pasatzeko aukera ematen dizu bestalde. Beraz, badakizue nora jo urriaren 5ean.

«GORA PASTOR, BEHERA PASTOR!!!».—Irailaren 21eko goiz eguzkitsu eta beroak Oiñatira joan ziren artzai eta zakurren lana ederragoa egin zuen. Euskal Herriko artzaiak beren ohizko jantzi dizdiratsuekin, katalank ere jazkerari dagokionez ez ziren atzera gelditu. Baina benetako lana txakurrek egin zuten, beraietaz zerbait esan beharrean gaude.

«Gora, beheara, geldik hor, salto, ez

benga!!!» eta horrelako hitzekin txakurrek beren zeregina ederki bete zuten. Momentu batzuetan artzaiari adarra jotzen bazioten ere, txakur horiek hitzegiten ez beste, denetan dakitela esan daiteke.

Lehenengo, Gipuzkoako «Pastor» txakurra geratu zen, bigarren «Navarro», hirugarren «Argi» —biak bizkaitarrak— eta ondoren «Labrit», «Shadow», «Terri», «Pamul» eta «Listak».

paperezko parlamentuak?

Juan Antonio Urbiolaren detentzio eta espetxeratzeak eta Iñaki Pikabeari Madrilgo «Audiencia Nacional» delakoak emandako erantzunak kolokan jartzen dituzte Hego Euskal Herriko instituzio ororen prerrogatibak. Nafarroako Parlamentu Forala paperezkoa bezala agertu da eta hainbeste paktu eta negozialetan ondoren lortutako Eusko Parlamentua ez da toki hobeagoan gelditu.

foralismoa eta liberalismoa

Martín Villaren dekretu legeak ez zituen esperantzarako leihoh gehiegi irekiak utzi baina, baziren bai nafartar franko hainbat aldiz aldarrikatua izan den «ley paccionada» delakoan konfiantza osoa jarria zutenak. Ez gara inor besteak injenuotzat jotzeko baina gertatukoaren ondoren beste espresio hobeagorik ez zaigu bururatzen.

Estatu liberalarekin batera

sortutako Parlamentuek ukiezintasuna dute oinarritzat. Horrela ez gertatuz gero, autatuen bilerak edozein izen hartu dezake, baina ezin esan Parlamentu bat denik.

«Dena dela Parlamentu Foralak lehengo Kontseilu Foralak baino konpetentzia gehiago du» adierazten zigun Iñaki Aldekoak, aldi berean ukiezintasunaren arazoa ez zela dekretuak ukitzen eta, noski, are gutxiago «ley paccionada» delakoan azpimarratuz (feudalismo denboran ez zegoen parlamentaririk).

Beste era batera ikusten zituena gauzak Jose Luis Iizundiak. Honen eritziz nafartar instituzio horrek ez luke, inolaz ere, Parlamentu izena ukan behar, prerrogatibarik ez baitu horretarako. **«Iraultza edo Konstituzio berri bat egin beharko da beraren balio aldatzeko»**. Lizundia-
rentzat ekainaren 15ean autatuak izan ziren parlamentariak dute erru guztia, Del Burgoren jokua jarraitu eta onartu zutelako Nafarroa, Errioxa, Santander, Leon eta Madril bezala, «deskolgatuta» utziz.

Del Burgo eta Madrildar gobernariek bazekiten zertan zebiltzen, eta dekretuak bertan agertzen da arrazoina: **«además de respetar su tradición histórica, responde a las actuales exigencias de democratización de sus instituciones forales, cuyas peculiaridades se han desenvuelto siempre en un profundo y solida-**

rio respeto a la indisoluble unidad de la Nación española».

Dena aldatu ezer ez aldatzeko. Marka ederra. Orain, Urbiolarena gertatutakoan, asko dira nafartar parlamentarien ukieztasunaren alde agertu direnak, Garaikoetxea ere barne delarik. Bainan Lizundia ez dago honekin ados: **«Nafarroa beste esku aldean gain jartzea litzateke»**. Arazoa hor dago. Hitz haundiak ezerezaren truke.

Momentuz aipatutako Parlamentuan onartu dira «reintegración foral y mejoramiento del fuero»ren oinarriak. Orain Diputazioak eman behar du erantzuna. Baietza izanik, Madrilgo gobernuarekin negoziatu ondoren, Madrilgo Korteetan eztabaidatuko litzateke arazoa. Orain Parlamentu Foralak beste debate bat du esku artean: «bases sobre distribución de funciones, composición y forma de elecciones de los órganos de las instituciones forales». Aldekoak zionez **«gauza biak baturik Nafarroako estatuto forala osatuko lukete»**.

estatutoa ere kolokan

Eusko Parlamentuaren kasoa desberdina da, ukieztasuna

na estatutoaren letran gorderik bait dago. Jose Luis Lizundiak zionez «hemengo Parlamentuaren araudi probisional Madrilgoaren berbera da. Hortik aparte «disposición transitoria» delakoan aipamen bi agertzen dira». Teoriz behintzat Madrilgo eta euzkotar Parlamentuen artean dagoen desberdintasuna lurraldetasunean datza. Hemengo parlamentari batek Zamoran —kasu bat aipatzeagatik— edozein deklarazio egiten badu, ukieztasuna ez zaio gordetzen, bainan Gipuzkoa, Bizkaia eta Araban gauza berbera adieraziz, bai.

Eta prozesatu nahi izanez gero, sortu beharrezkoa den «Tribunal Superior de Justicia» delakoaren baimena lortu beharko litzateke. Madrilen gertatzen den berbera. Guzti hori teoriz, noski.

Iñaki Pikabeak «Audiencia Nacional»etik jaso duen erantzunaren ondoren, hitz eder potxolo hoiek haizeak daramatza.

Garbi gelditu da hemengo parlamentarien eta Madrilgoen artean desberdintasun haundiago

bat dagoela, bakoitzak dituen eskubideak parean ezin jarri direla.

Agian guzti honen arrazoina Espainiako Konstituzioan eta hemengo Estatutoaren artean dauden desberdintasunetan aurkitu dezakegu **«Konstituzioa ez da batere garbia zenbait puntutan»** adierazten zигun Lizundiak, nahiz berak konfiantza osoa jarria izan ukieztasunari buruz egindako lege interpretazioan.

«Tradizio autonomista eza nabaritzen da gure artean» esaten zигun aurreraxeago, zentralistek horrekin abaiantaila haundia dutela azpimarratuz. Ez dakigu arrazoina izango duen bainan zaila iruditzen zaigu, errealitatea lekuko harturik, tradizio autonomista hortaz inor jabetzea. Praktikak irakasten du zenbait gauza, eta gure eritziz hau ere bai. Eta praktika hori mugatua (eta ez gutxi) dagoenena, nola jabetu beste espiritu-taz?

P.IPARRAGIRRE

ahaztu ezinezkoak

Gure aldizkariaren atzerapenak ondoko idatzi hau pixka bat zahartu duen arren, bertan esaten denak oraindik ez duela batere indarrik galdu uste dugu. Beraz, gera bedi zoritxarrez eta neurririk hartzen ez bada berriro ere bizi izan daitekeen gertakizun baten lekuko, tristea bada ere, ez baita ahaztekoa.

Denok ezagutzen ditugu zer nolako egunak bizi izan dituen Hernanik irailaren lehen asteburuan eta ondorengo egunetan. Herriko bi seme, «Portu» eta Luis Mari, kuneta zuloan doilorki asesinatuak agertu ziren igande goizaldera, geroago «Batallón Vasco-Español» delako horrek erreibindikatu zuen ekintzaren ondorioz. Esan beha-

rrik ere ez dago munduko xehetasunik handienarekin prestatu zutela atentatua bera. Eta exekutatu ere halaxe exekutatu zuten. Euskal Herria behin betiko ezabatu nahi duen Estatu baten aparatu errepresibo osoak ematen dien babesaz gozatzen duten «profesional» batzuei dagoen bezalaxe, alegia. Gainera, aztarna bat baino gehiago dago

bai kasu honetan eta baita Dabid Salbador eta Felipe Sagarren hilketetan ere, Andoaingo komandantziako batek baino gehiagok bertan zuzenki parte hartu duela susmatzeko.

Besteak beste, gauza batean behintzat ados zeuden «Portu» eta Luis Mari: begi onez ikusten zutela ezker abertzaleria. Eta horixe bakarra izan dela beren odola ematera behartu dituen «delitua». Horretaz aparte, ezer gutxi aurkituko da, inolako hobenaren errudun bezala bilatzen hasiz gero. Bakarrik horixe: LABeko militantea zela «Portu» eta zenbait errefuxiatu politiko-

rekin kontatzen zutela beren koadrilan. Hauetako bi, hain zuzen, oraintxe berrikitan atereak ziren gartzelatik, ETAr laguntzeaz salatuta egon ondoren. Hor errurik baldin badago...

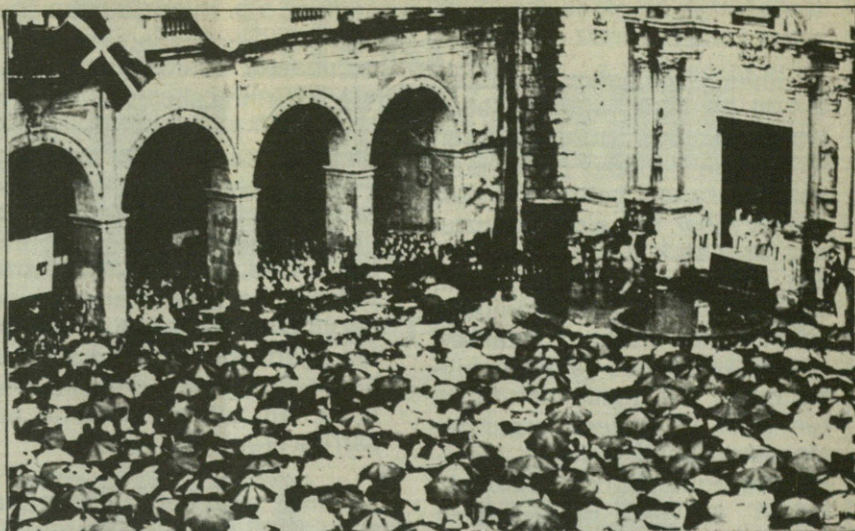
Hil zituzten gauean, hain prezeski, horietako baten despedida ospatzen zuten. Joxe Iratzusta, «Katutu», ezkontzen zitzaenez gero, agur bero bat eman nahi izan zioten herriko Olazar jatetxean. Gauerdialdera, omenduaren kotxeko lau gurpilak zulatuta zeudela ohartu ziren. Aparkalekuan zeuden kotxe guztietatik, zulatu zuten bakarra.

Berehalaxe pentsatu zuten zein izango ziren azainaren jabeak: egun batzuk lehenago Ergobiako festetan «Migeltxoren» (gartzelatik ateratako beste lagunaren) kotxeko gurpilak zulatu zituztenak berak, alegia, edo eta Hernaniko festetan herriko Gestoraren bazkide bat bahitu nahi izan zutenak berak noski. Jendeari eskerrak, ordea, ezin burutu ahal izan zuten orduan beren jomuga.

Orain, ez zen inoren burutik pasa ere egiten azaina guzti horiek orain jautsi zaigunaren bezpera kanpaiak izan zitezkeenik. Ez eta aldekorik ere!

Koadrilak, bere aldetik, gertakizuna ahaztea hobe izango zela pentsatu zuen eta lehengo giro alaiarekin jarraitzea alegia. Zeren ia eguneroko gauza bilakatu baita zonalde honetan autoen gurpilak zulatu edo ebakitzeko «deporte» hori. Jandanik badira gutxienez zortzi, antzeko egoeratan erre izan diren kotxeak. «Porturen» kotxea, esate baterako, oraindik hilabete batzuk besterik ez da erre zutela. Zulatutako kotxeen zerrenda, berriz, konta ezin halakoxea da.

Esan dugun bezala, bada, dena ahaztu eta herriko Zikuñaga auzotegira jo zuen koadrilak, bertako jaiak ospatzen baitzituzten hemen, eta hortxe bere azken «bustialdia» ematea erabaki zuten despedidako jailadiari.

Goizeko lauak aldera, koadrilako bat Hernani aldera abiatu zen bere autoarekin (kilometroren bat egongo da Ziluñagatik Hernanira), eta bidean «Diane6» batek atzetik segitzen zio-la ohartu zen. Hala ere, bere bistatik izkutatu ahal izan zuen, aipatu dugun auzotegitik Hernanirako kaminoak dituen mila eta gehiago bihurgune edo zokoren batetan. Piska bat geroxeago Migel Mari eta Luis Mari ere herrinrantz abiatu ziren, oinez, beste bi pertsonaren laguntzarekin. Bidean kotxe bat gelditu zitzaien, nahi baldin bazuten etxeratuko zituela eta aginduz. Esan dugun bi lagun horiek barrura sartu ziren, baina Migel marik eta Luis Marik nahiago izan zuten beren oinez jarraitu, beren buruei orduantxe bertan herio epaia ematen zieteneko susmorik ttipienarik gabe. Eta hantxe zeuzkaten zai, munduko hoztasunik hontzenarekin, bosta bala hiltzaile, Balantxako al-dapan, Zinkonea ondoan, hirugunetik pauso batetara. Hemen bizi baitziren bi mutilak.

Ezer gauza gutxi jaso ahal izan da gertakizunen lekukoen-gandik: hiru tiro entzun zituztela lehendabizi, eta beste bi geroxeago (autopsia egiterakoan, errematatuak izan zirela frogatuko zen), eta ziztu batez abiatzen den kotxearen txirrinkada. Besterik ez. Hildakoen ondoan aurkitu ziren bala kaskiloak 7,65 kalibrekoak ziren, FN markako-

ak, Dabid Salbador eta Felipe Sagarna «Zaparen» biziekin amaitu zuten tipo berekoak, hain prezeski. Halabehararren halabeharrez, horrenbestex zigor jasan duen koadrila berekoa zen «Zapa» ere.

Beste aldetik, Zikuñagako auzotegitik pasa ziren guztien irudimenaren hondoan, «El Cordobés» delakoaren aurpegia agertzen da. Zonalde honetan tamalez oso ezaguna egin den eskuindar zorigaitzoko bat. Jendeak dionez, Goardia Zibil batez lagundua omen zebilen oraingotan ere. Aurreko astean ere «Portua» auzotegiko festetatik ibilia izan behar zuen sujeto malapartatu horrek. Bi Goardia Zibil armatu omen zerabiltzan orduan, lagun bezala, testigu batekin baino gehiagok frogatu ahal izan zuenez. Itxura denez, ez zuten aurkitu egun hartan beraien gusoko biktimarik.

Hernaniko herriaren erantzunari dagokionez, eta orobat Euskadirena ere, ongi aski ezagutzen dute denek. Eta hori alderdi politiko jakin batekin baino gehiagok beren aporiorik eman gabe, ez deia egiteko garaian eta ezta mobilizazio garaian ere, hala nola, greba orokorrean, manifestazioetan, mobilizazioetan; hitz batez esateko, kaleko ekin-tzetan, horixe baita herriaren benetako parlamentua eta bertan adierazten baititu bere gaitzes-

pena eta leporaino eginda dago-
ela jakinerazten, horrenbesteko
harrokeriaz, hipokresiaz eta bel-
durra sartu beharraz.

Inork baino gehiago adieraz-
ten du, bestalde hainbat hobe li-
tzatekela noski gure herriaren
askatasun osorako bidea arro-
sazkoa izango balitz. Tamalez
ordea, lahar eta elorri arantz-
nez josia arukitzen da bide hori.
Eta organizazio sendo batek,
kontzientziazio eta informazio
zehatzarena fruitu litzatekeen
organizazio sendo batek, mobili-
zazioaren eta gestio herritarra-
ren atari litzatekeen organiza-
zio sendo batek bakarrik atera-
ko ditu aurrera gure errebindi-
kapen guztiak. Bide horren
urrats bat gehiago bezala hor
ikusit dugu egun hauetan zehar
herriak ETaren oroitzen bat
bezala aldarrikatzen zuena: KAS
en taktika aldegia, bere libertate
demokratikoen marko minimo
bezala.

Hernaniko herriak sentitzen
zuena, argi eta garbi isladatu
zen Udalak PSOEn salbuespe-
narekin ahobatez onartu zuen
mozioan. Herri Biltzarreak ere
berretsi egingo zuen, gero, mo-
zio hori, eta gainera batzorde
antifaxista bat sortzea eta iraila-
ren 9rako Gipuzkoan greba oro-
korra egitea onartzen ez zuten
alderdi politiko guztiak espreski
salatzea erabaki zuen.

Onartu zen mozioak, terroris-
mo instituzionalaren bultzada
salatzeaz aparte (gogora Irun,
Ondarroa, Kortez, Bilbo eta Her-
nani bereko hilketak), ekspresio
libertatearen kontrako erasoez
aparte (Iruñea, Antsoain, Bilbo,
manifestarien errepresioa...) edo
inongo diskriminaziorik ga-
beko detentzioez aparte (Etxar-
ri-Aranaz, Gasteiz) eta abar luze
batez aparte, Euskal Herria in-
baditzen duten okupazioko in-
dar guztiak kanporatzea errei-
bindikatzen zuen.

Berebat, herriari organiza-
tzera deitzen zitzaion, eta auto-
defentsako batzordeak antola-
tzera, Udala ordenu publikoaren
alorrean inolako
konpetentziarik gabe aurkitzen
denez gero.

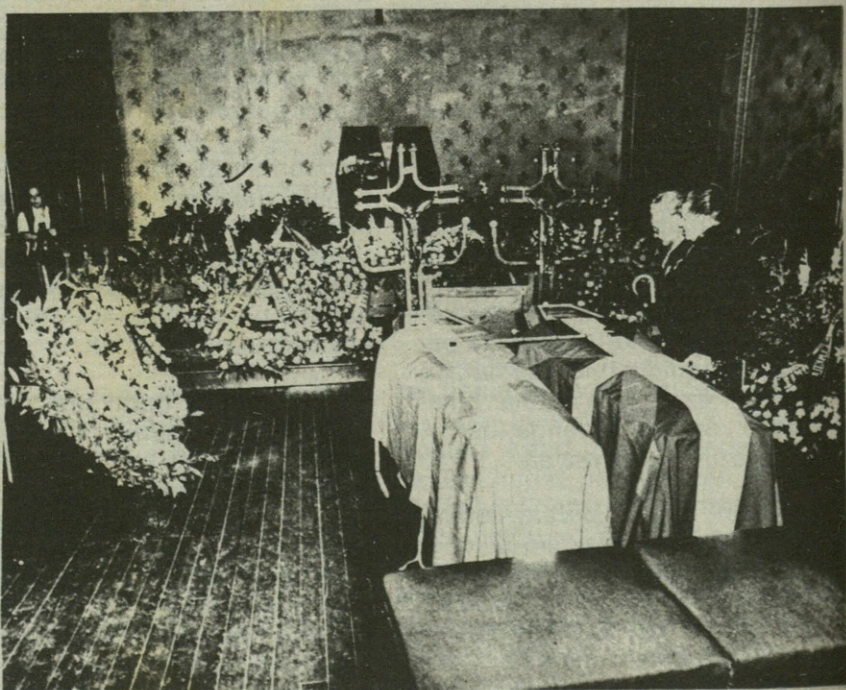
Gero, espreski salatzen zen
Hernaniko Goardia Zibilaren jo-
kabidea ere. Hileketak jazo ziren
lekura, abisua eman eta handik
ordubetera azaldu ziren, nahiz
eta 500 metro besterik ez egon
koartelek leku horretara. Eta
behin mugitzen hasi zirenean,
herriaren kontra egiteko izan
zen orduan ere: bururatu zitzaie-
n, bai, bururatu zitzaieen kontro-
lak jartzea. Ez hiltzaileak harra-
patzeko, bai zera!, Hernanira be-
ren hildakoenganako solidarita-
tea agertzea eta familiartekoei
beren doluminak ematera hur-
bildu nahi zutenei bidea itsi eta
sarrera eragozteko baizik.

Gaur astezkenez, normalta-
suna itzuli zaigula ematen du,
oraindik airean badirau ere egun
guzti hauetako tentsioak. Zeren
konbentzituak baikaude orain-
dik ere gertatu behar duela an-
tzeko jazoera batek baino gehia-
gok. Dudarik gabe gertatuko di-
rela Euskadin benetako askata-
sun baten giroa lortzen ez den
bitartean, aurreko errejimenare-
kin behin betiko hausten ez den
bitartean. Alabaina, badugu
itxaropenik itxoinaldi astun hau
garaitzeko ere, konbentzituak
baikaude herri organizazio sen-
do batek eta herri borrokak bere
formarik erradikalenetan gerdie-
raziko dituela bala hiltzaileak,
eta lortuko duela baita, kosta,

hainbeste odol eta malko xurga-
tzen ari zaion askatasun nazio-
nala eta soziala.

Ezin buka genezake artikulua
hau egun hauetan ikusi dugun
gauza bat aipatu gabe. Eta da,
sekulako kontraesan batetan
erori direla PNV eta EE, Udak
Plenoan HBak aurkeztutako mo-
zioa bere osotasunean onartze-
an. Errefusatu egin zuten PSO-
Ek mozio horri proposatzen zion
zuzenketa. Hauek Euskadin ger-
tatzen diren biolentziazko ekin-
tza oro kondenatzeko zentzuan
zihoazen (PNVak hainbeste bi-
der errepikatu duen «Bortxake-
ria datorren aldetik
kondenatzeko joera horrekin»),
eta berdin hertzaingoa lehenba-
lehen martxan jartzearen eta or-
denu publikoko «transferentziak
Gobernu baskongadoari ahalik
eta azkarren pasatzearen alde-
ko eskariekin. Azken puntu hau,
ordea, ez zuten onartu Estatua-
ren aldeko bi alderdi horiek.
PSOE bera ere ez da libratzen
antzeko kontraesanetatik. zeren
Estatuak Euskal Herrian dituen
okupazioko indarrak erretiratze-
aren alde agertu baitzen, eta
berdin herria autoorganizatze-
aren alde ere. Eta normalean oso
beste presupostuekin jokatu
izan dute nola PSOEk hala PNV-
ak, eta EEk ere.

iz

pedagogi jardunaldien balantze gisara

«ADARRAKO kursiloak» izenez ezagutzen ditugu gure artean. Edo «ADARRA» izen hutsez: «Ba hoa ADARRARA?». Aurten Donostian izan ditugu. Ez dut uste erraza izango zitzaienik Gipuzkoako Adarrakideei jardunaldiok antolatzea: Gipuzkoan ez baitira asko Adarrako bazkideak. Ihaz Iruinean hurrengo Jardunaldiak non erabaki behar izan zenean, lanak egon ziren ardua hori hartu behar zutenen kopurua osatzen. Bainan azkenez Gipuzkoan egiteko erabakia hartu ahal izan zen eta hemen izan ditugu Jardunaldiok. Bejondakiela antolatzaileei, bildurgarritzko lana egin behar izan dute-lako. Abuztuaren 25tik 30ra izan dira. Laugarren Jardunaldiak: lehenengoak Bilbon, ondoren Gazteizen eta ihaz Iruinean.

Mementu oso garrantzitsuan izan dira Ihardunaldi hauek. Denak izan dira mementu garrantzitsuan: batez ere azken aldi honetan eskola eztabaida ideologiko batetan dagoelako eta hortaz kanpo egoera politiko, nagusitasun ideologiko eta hemendik sortzen diren eta inposatzen diren estrukturak bere hezkuntza era berezia ezartzen ahalegintzen direlako. Zein hezkuntza eredu jarri nahiko digute eta zer lortuko dugu sasidemokrazia berri honetan?. Aurtengo kenka larriagoa da: Madrildik eman diren hezkuntzari buruzko lege atzerakoiak alde batetik eta Euskal Gobernu eta bere asmoak bestetik. Irakaskintza markatuta geldituko da aldi honetan eta ondoren baita gure euskal gizartea ere. Euskal kultura bera bidegurutzean dago eta eskolak badu zerikusia gai honetan eskolari dagokiolako baita ere kultur ondasunak bildu, eman eta hedatzea.

Bestalde zientziari: esker baidira gaur aterabide berriak, bai psikologi, bai hezketa mailan. Eta hauen arabera badago zer aztertu, zer aldatu eta zer egokitu. Beraz ingurumundu aberats eta bihurri batetan izan dira aurtengo Ihardunaldiak.

Bidagurutze honetan Ihardunaldiok zaizkigu oso aukera ona bai egoera orokorra bai gai bakoitzeko arazo konkretoak aztertu, elkarren esperientziak abaratu eta hurrengo kurtsoari buruz maisuak hornitzeko. Baita elkarikusteko: Ihardunaldiok ditugu maisu mordo batek urtero dugun unea berrelkartzeko. Eta dudarik gabe oso aberasgarriak izan direla. Beti bezala ikastaroetako gaiak oso ugari eta ezberdinak ziren: hezkuntzarekin zerikusia zuten gai guztiak ikutzen ziren batez ere goizez. Arratsaldean EUSKAL ESKOLA BERRIA gai orokortzat hartuaz funtzezko 10 gairen inguruan debate, hitzaldi eta elkarrizketak. Baita Expresabiderako Lantegi Irekiak. Hezkuntza arloan baze goen non aukeratu bakoitzaren kezka, behar edo joeraren arabera. Ez zegoen alderdi honetatik hutsunerik. Eta jendea ondo baliatu da honetaz. Bi mila eta

bostehundik gora izan gara. Ihaz baino askoz gehiago. Ikusten da kezka dagoela maisuegan. Eta dudarik gabe Adarrako Jardunaldiek prestigio handia hartu dute. Eta oso probetxugarri izan zaizkigulakoan nago: makinatxo bat bilera, hurrengo kurtsoari buruzko pauso, elkarriketa eta plan. Kurtsoari eta bere arazoei hasiera eman diogu. Esango nuke jendea aurreko urteetan baino finago ibili dela ikastaroetatik kanpo, ardi galduak bezala ikastaro batetan finkatu ezinik. Badirudi aurreko ezperientziarekin bakoitzak badakiela zer nahi duen eta non arkituko duen.

Maisuon erantzuna ordea kontraesankorra izan da, eta kontraesana hemen datza nire ustez: ez dut dato konkreturik ea zer kopuru ibili den ikastaro bakoitzean, baina esan daiteke ezpresabide, sikomotrizitate, esku-lan eta antzerakoetan askoz jende gehiago ibili dela EUSKAL ESKOLA BERRIaren inguruan zebiltzan gai eta eztabaideetan baino. Hau ikusten zen batez ere arratsaldeetan. Osasunari buruzko hitzaldietan jende pila egon omen zen; gela gainezka eta aldatu beharrean arkitu zire-

iakoan nago. Beste gaietan jende guti eta zeudenen artean partaide guti: oso gutik hitz egiten zuten, edo betikoek. Egia da gipuzkoar asko ginela eta askok goizeko ikastaroen ondoren alde egiten zutela bere herri, etxe eta arazoetara; egia da aurtengo kurtsoan zehar, huelgen inguruan egin ziren eztabaidetan batez ere Euskal Eskola Berria eta lege berrien gaiak nolabait eztabaidatu eta sakondu zirela; egia da kurtsoaren hasieran oraindik oporretako giroa galdu gabe, jendeak ez duela horrelako eztabaidetan sartzeko gogorik. Baina guzti honek ez du arazoa argitzen. Hori dena horrela izanik ere Euskal Herriko Eskolaren arazoa hor dago. Funtsezkoa da: gure orain eta geroko lan osoaren funts eta oinarria da. Baina gai horrek ez du haibesteko oartzunik izan ihar-dunaldi hauetan.

Nik ez dut kezkarik ez dagoenik Maisuok oso kezkatuta gaude. Baina herri eta politiko mugimenduak izan duen beheraldia eskolara eta maisuengana heldu delakoan nago. Eta hau oso grabe eta arriskugarria deritzait. Maisu askok mesfidantza osoa dute gobernuarengan, nahiz espainola nahiz euskalduna: mila aldiz gure itxaropenak zapututak izan dira eta agindu digutena hitz hutsean gelditu da. Ikusten dugu ume, eskola eta herriaren interesen gainetik partidu eta klase agintarien interesak daudela. Hortaz aparte maisu gehienok ikastaro askoren ondoren mila plan egin ditugu eta gure hezkuntza jokabidean metodoak aldatzeko asmoak hartu ere bai. Baina gaurkoz eskolako erakunde orokorra, klaustro asko eta programaketa bera bildurgarritzko mamu bat dira, gure ahaleginak beraren aurka leheritzen diren horma. Gure metodo eta plangintzak eurrera eramanezinak edo oso eramangaitzak bilakatzen dira. Ez Eskola Estataletan bakarrik, baita ikastoletan ere. Zer esanik ez Eskola Pribatuetan. Maisuen mugimendua deldiune batetan sartu dela

dirudi; indibidualismo batetan erortzen ari garela. Lehen aitatutako gai batzuetako jende gutia egoera horren adierazpen bat litzateke. Nolanahi hor dago arazoa eta eztabaidarako gai bat. Oso arazo garrantzitsuaz; bizkar emanda ez dugu aurrera egingo, ez dugu gaurko egoera gainduko, etorkizuna ez da gaurdainokoa baino hobea izango. Gogor egiten ez badugu ezarriko digute agintarien interesei dagokien eskola eta bertan lotuta arkituko gara. Ez da EUSKAL ESKOLA BERRIRIK izango.

Gasteizko giroa zegoen askoren gogo eta ezpainetan. Ez Donostiako eta Iruineako giroa txarra izan delako. Oso giro polita egon da, giro bizia, alaia, harreman handikoa. Baina Gasteizen ikastaro eta zebitzu denak edifizio batetan ziren. Inguru zabala zuen, harremanak erreza-goak ziren. Aurten taldekago ibili garela esango nuke.

Gauza berrien artean aipatzekoa da eskola estataletarako hiru metodo berri aukeztu zirela. Bi eskola estataletan ari den talde batek antolatutak, esperientziaren fruitu bezala. Hain esku-tsik gaudelarik ongi-etorriak bitez. Maisuen harrerak, erabilerak eta esperientziak esango digu metodo bakoitzaren baliagarritasuna.

Baita ere aitatu beharra dago euskara guti erabili dela ADARRA erakundeko orri, kartel eta oharretan. Kanean ordea, pa

silo eta ikastaro tarteetan euskara besteetan baino askoz gehiago entzuten zen.

Iruñean ihaz experientzia berri bat egin zen: auzoetan era askotako jailadiak antolatu ziren umeentzat, nolabait ADARRAko giroa zabaltzeko. Aurten ez dakit nola atera den. Ez nintzen egon eta ez nuen ezer entzun.

Eta bukatzeko, Euskal Gobernuko Hezkuntzako Ministro den Etxenike ere egon zen. Ez zetorrela, bazetorrela, azaldu zen. Denbora oso mugatuarekin. Bilduta geunden Euskal Herriko hainbeste maisuk ez genuen nunbait kaso gehiagorik me-rezi.

Ez zigun gauza berririk esan. Konpetentziarik eza, Euskal Gobernuan tratatu eza... ez zigun ia ezer esan zein izango den Hezkuntzaren etorkizuna Euskadin. Elkarrizketako ez zen ia denborarik egon, eta ez zigun erantzun jatorrik eman. Jendea haserre eta desilusionatuta atera zen Ministroak adarra jo baligu bezala. Etorkizuna lehen bezain beltz gelditu zitzaigun.

Ata ADARRAREN ondoren eskoletan gara ikastaro berriari lotuta. ADARRAN ikusi-ikasiak mamitu eta beste arlo eta era batetan EUSKAL ESKOLA BERRI bateruntz pauso berriak eman eta burrukatuz.

JON ETXABE

irakurleak mintzo

galdera

**Zumaian, abuztuaren
2an**

**Z.ARGIAkoei
Donostia.**

Kaixo adiskideok: Arretaz jarraitu ditugu Z. Argia-ren azken gertaerak. Euskal prentsak bereak eta bost jasan behar izan ditu azken berrogeizaroan. Behin baino gehiagotan galarazia izan bada ere, Z.Argia-k zintzo jarraitu beti.

Normalago idaz daiteken une honetan, Z. Argia-

ren beherakadak min ematen digu euskaldunoi. Horregatik, inolako zalantzarik gabe, bonoak saltzeari ekin diogu guk ere.

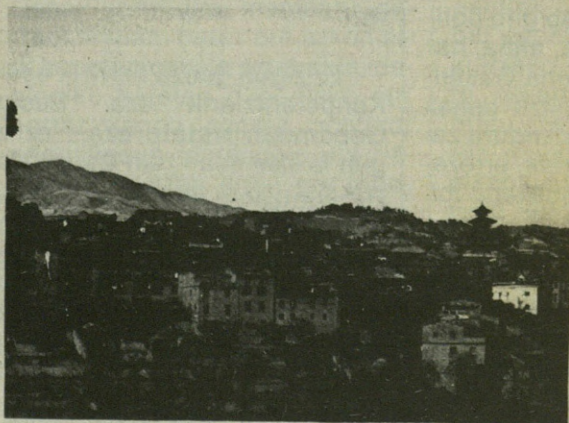
Ematera zoazten pausoa, aldizkari eraberritu bat kaleratzeko aukera ederra dela uste dugu. Kezka bat sentitzen dugu, halare,

Z.Argia-ren aldaketa hau ek direla eta.

Ez al zegoen Z.Argia eta Anaitasuna bat eginaz euskal astekari on bat ateratzetik? Ez al zen posible, bakoitza bere aldetik ibili beharrean, biak bat egin eta Euskal Herri osorako astekari zabal, pluralista eta itxurazko bat sortzerik? Ez al dago planteamentu berririk egiterik?

Zuen erantzunaren zai,

Zumaiako EUSKAL HE-
RRIAN EUSKARAZ tal-
dea.

orain dela bi hilabete atera genituen
bonoen saria hau izango da:

**bi pertsonentzat
NEPAL-era IBILALDIA**

Martin Zabaleta, Xabier Erro eta Felipe
Uriarte-ren laguntzarekin.

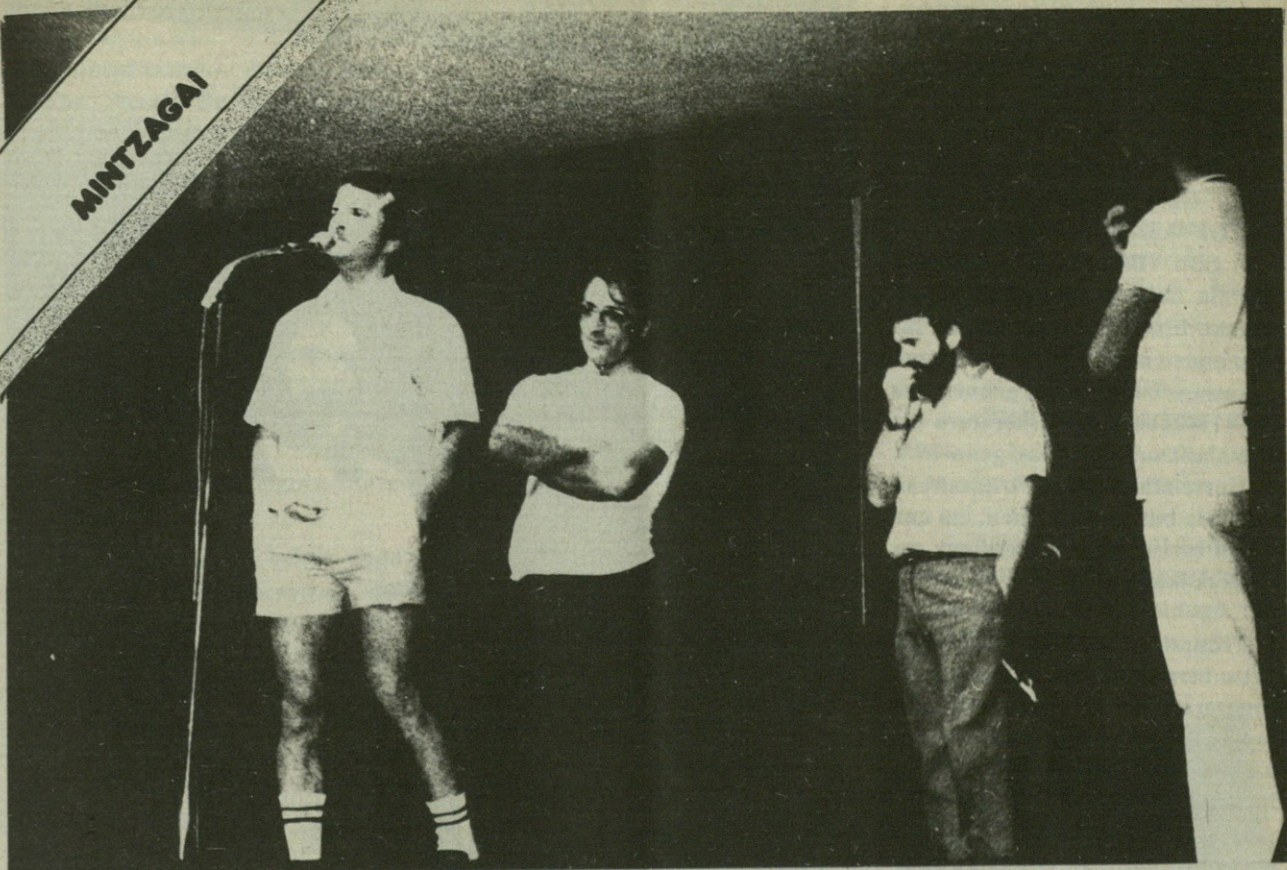
**ZOZKETA
urriaren 15-aldera.**

**harpide
bakoitzak
beste
BAT**

Argia aldizkaria lasai mantentzeko
10.000 harpide izatera iritxi behar
gara. Horretarako orain arte harpide
direnak, bakoitzak beste bat egitea
aski eta nahikoa daiteke. Bakoitzak
beste bat egitea errexa dirudi.

denok hortara!

MINTZAGAI

bertsolaritza ikasten santutxun

Ohizko ikastaldietatik aparte, izan zen ekinaldi aberatsik aurtengo U.E.U.-n, horien artean filmak, mahain inguruak, mintegiak, tesina agerpenak, dantza ikasketak, Euskal Herriko Sukaldaritza Berria, eta bertsolariak.

Dena dela, gaur azpimarratu nahi nuke U.E.U.ko aurtengo bertsolaritza berria. Santutxuko Bertsolari Eskolak antolaturik, Uztailaren 22an eman zen saio bixia. parte har zezaketen bertako ikasle eta irakasle guztiek nahi zuten eran: bertsolari bezala, ofizioak eta gaiak jarriaz, lehen puntua edo lau oinak jarriaz eta besterik ezean azken puntua errepikatuaz.

Sei bertsolari agertu ziren. Haue-tatik lau Santutxuko Bertsolari Eskolakoak ziren: Jose Ramon Etxebarria, Xabier Zorrotza, Jose Ramon Bilbao, eta Iñaki Antiguedad. Eta Eskola honetatik kanpo: Juan Luis Goikoetxea, eta «Azkoiti».

Bertsolari amateurak ziren, hau da, plazaratu gabeak, baina heuren lana oso ongi bete zuten, bertso guztiak bukatuz eta potto-rik gabe.

Santutxuko Eskolako Bertsolarien berri jakin minez urreratu nintzen, ea nortzuk osatzen zuten eta zela iritxi maila horretara.

Jose Ramon Etxebarriak, Iñaki Antigüedadek, Xabier Zorrotzak, eta Jose Ramon Bilbaok hitza harturik hauxe zioten:

—Ba gu, Santutxo ingurukoak gara, Gau Eskoletako jendea. Euskara ikasten eta irakasten aritzen gara. Batzuek Alfabetatuak dira eta beste zenbaitek D edo B mailako tituloak ditugu. Beraz, inguru honetan 1978-1979an itzultzailerik ikastaro bat antolatu genuen, eta 1979-1980koa euskal literatura eta bertsolaritzari buruz hasi genuen.

Horretarako lehen trimestrean materiala biltzen hasi ginen, eta une berean bertso mota desberdinak eta musikak ikasten.

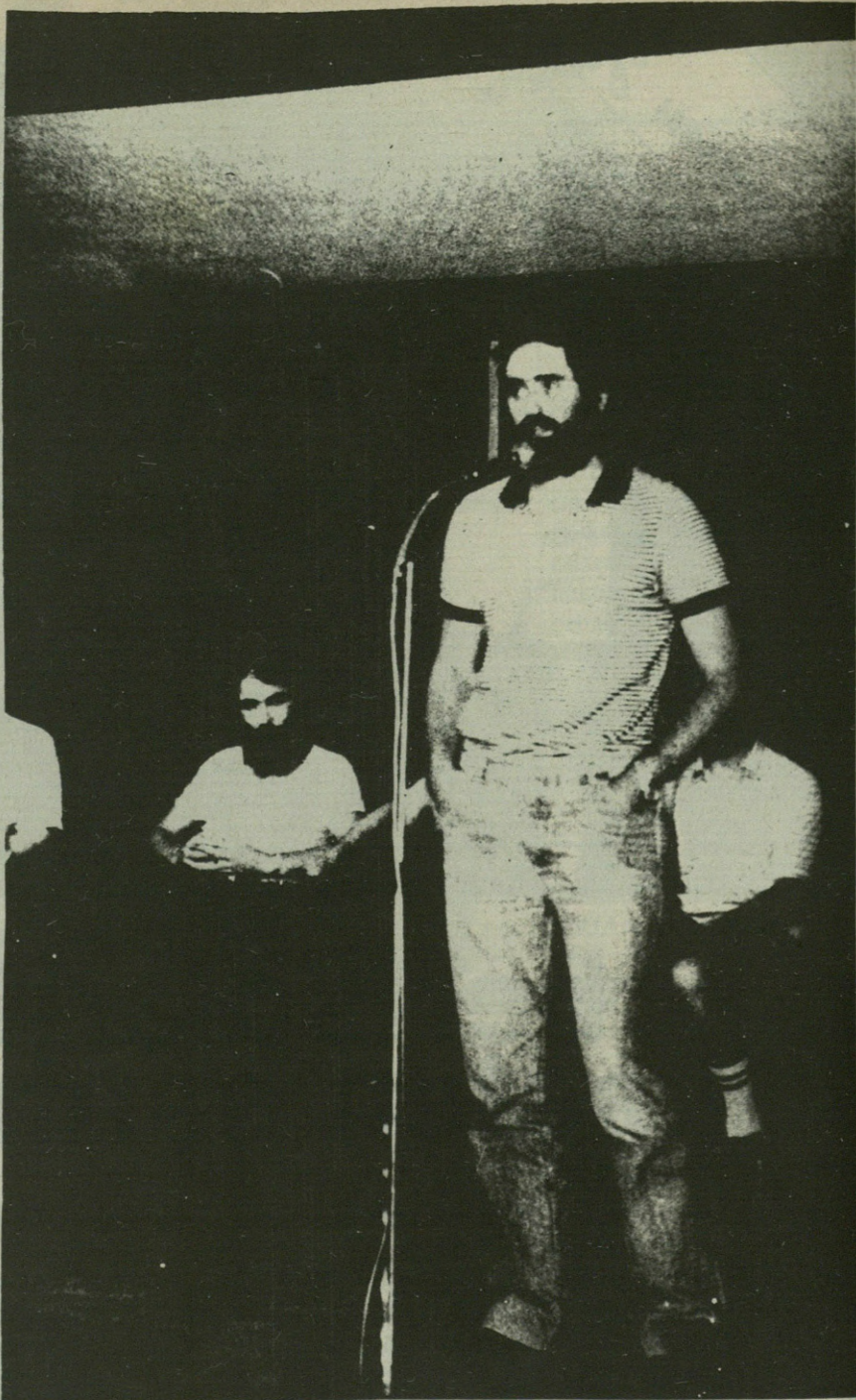
Trimestre honen bukaeran bertso berriak kantatzen hasi ginen. Gogoratzen naiz, Txirritaren bertsoak... trenbideari jarriak. Eta beraz, gero eta gehiago gustatzen hasi zitzaigun.

Gabonak baino lehen, trimestrea ondo bukatzeko, afari bat egin genuen Amuritzan eta Lopategirekin, baina guk ez genuen parterik hartu bertsoan. Dena dela, afari hontatik enamoraturik urten ginen.

Urtearen hasieran planteatu genuen, edo literatura edo bertsolaritza, eta bigarrena aukeratu izan zen. Kontutan ukan behar dugu tartean Bertsolari Txapelketa izan zela.

Horrela bada, bertsoak sistematikoki ikasten hasi ginen: musika berriak ikasi. (Urte osoan hogeita-mar bat ikasi ditugu). Bertsoak kantatzen ikasi, etxean prestatu eta gero taldearen aurrean kantatu, erritmoak eta oinak aztertu, batean, batzuek parte hartuaz ariketak egin eta beste batzutan besteek, e.a.

Bestaldetik bertsolaritzaren historia aztertu, apunteak fotokopiaz atera, bertso zaharrak eta bere teknikak ikasi. Horrela ikasi genituen bertsolari famatuak: Txabalategi, Fernando Amezketa-

rra, Senpelar, Bilintx, Pello Errota, Pello Mari Otaño, Udarregi, Txirrita, Ifarraldeko Otsalde, Etxahun, eta Bordel Luzaidekoa. Bertsolari batzuek gehiago sakontzen genituen, a.b. Xenpelar ikasten luze jardun genuen. Horretarako Auspoa kolezioa lagungarri ona izan dugu.

Astero, gutienez bi ordutako klase bat izaten genuen. Ordubete teoria eta beste ordua eta piko... praktika. Klasean txorizoa, ogia, e.a. Jartzen genuen eta nahiko giro

polita sortzen zen, eta noiz behinka tabernara joan eta bertsoan ekin. Horretarako praktika eta kostantzia behar da.

—Zenbat pertsona eta zer-nola-koak biltzen zineten?

—Hamabi edo hamalau bat biltzen ginen. Honera etorri ez direnen artean, «Kapela» Durangoko ikastolako irakaslea, Joseba Zabala, langile bat, bertso zalea, «Atxurra», zortzi seme-alaba ditu

eta Gipuzkoano bankan lan egiten duena, hiru neska, bi Gorozikak (Alberditarrak), eta bat Ondarrukoa, Juanjo Basterra, berrogeitapiko urte ditu eta hamaika euskara irakasten, Jose Mari Pastor, Trebiñoko bertsolari bat, e.a.

Heman gaudenon artean, Jose Ramon Bilbaok Aurrezki Kutxa Munizipalean egiten du lan, Xabierrek Lioako ikastolan, eta Iñaki eta biok Leioako Unibertsitatean.

—Eta zela Bilbo inguru horretan?

—Kontutan ukan behar dugu, Gorozika, Etxano (Zorrotza), Muxika trianagelu honetan bertsolari asko direla: Enbeitatarrak: Balentin, Jon, Kepa, Abel, Moises, eta heuren familiako Deunoro Sar-
dui, Irineo Ajuria, eta triangelu honen barnean Amuritza, Lopategi, e.a.

—Zelakoa izan da zuen bertsolaritzarako karrera?

—Publikoan agertu garela gaurkoa laugarrena da. Lehengoan Eskolako hiru tipok kantatu genuen Asanblada Antinuklear batetan eta bertsoak aurrez prestatuak ziren. Bigarrenean hamar tipok kantatu genuen Amuritza, Lopategi eta Enbeitarekin. Santutxuko plazan egin genuen larehun bat pertsonen aurrean. Pelikula eta dena atera ziguten. Han izan zen Eskolaren benetako agerpena. Hirugarrena Uribarrin izan zen «poteo euskalduna» delakoan. Gau Eskolak antolatutako euskararen kaleratze bat izan zen, txistulari eta guzti herrian zehar tabernaz taberna ibili ginen. Hemen bat bateko bertsolari bezala jokatu genuen. Eta bertsoak puntu-
ra egiten genituen, eta azkenean bertso osoak ere bai. Lauagarrena

U.E.U.an, lehenbiziko aldiz mikrofono aurrean eta jakintza handiko jendearen aurrean.

—Gerora begira zer asmo daukazue?

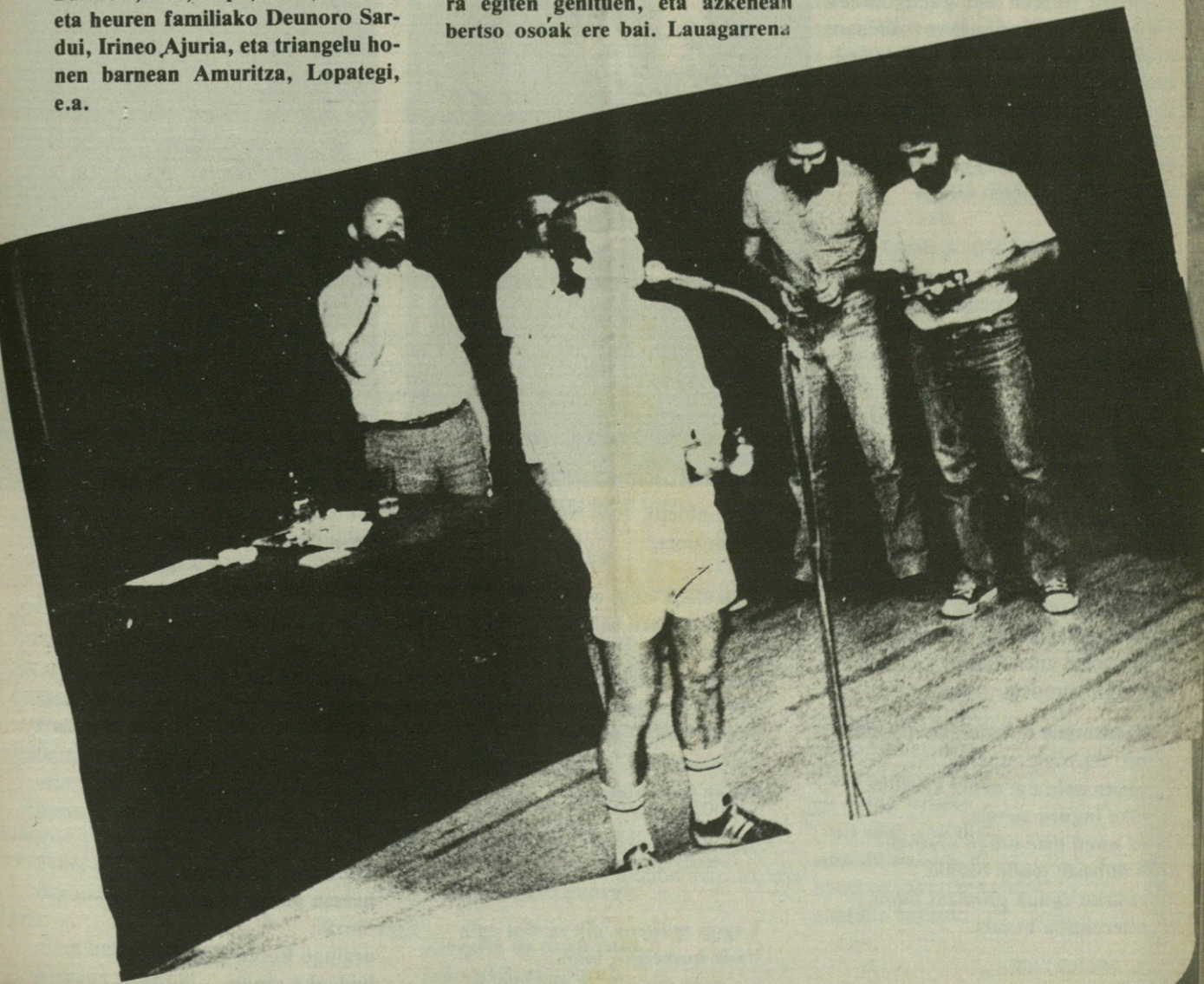
—Amuritza eskola bat sortzen ari omen da eta berarekin harremanetan jarri, bere tranpak teknikak, eta abar ikasteko.

—Zer helburu duzue?

—Hiriko bertsolariaren atzetik goaz

—Zer laguntza duzue?

—Ikastolan gela bat badugu la-sai kantatzeko, eta baita ere taberna baten goian, leku bat badugu, aldeztu aurretik eskatuz.

—Zer oztopo aurkitu duzue?

—Lehenik ingurua, bestaldetik bertsolari urbanoaren arazoa, ez dugu nekazal girorik.

—Zer nahi duzue Eskola honekin?

—Guk nahi duguna zera da, frogatzea edonor izan daitekela bertsolari fakultate minimo batzuek baditu, eta baita ere euskara aurrera ateratzea, zeren eta bertsolari izateak euskara ondo jakitea eskatzen baitu. Gure artean euskaldun berriak edo nagusitan ikasitakoak ere badaude, eta horiek ere bertsolari bihurtu nahi ditugu.

—Zenbat biltzen zarete?

—Gu dozena bat gutxigorabehera biltzen gara astero. Bainan afariak egiten ditugunean hogeitamar bat edo... Alfabetatzeko jendea, bertsozale batzuek, senar-emazteak, lagunak, eta abar. Horrela zerbait garestiago jarriaz bertsolariak ordaintzen ditugu.

—Noraino irixteko asmoa?

—Ez dakit, bertsoak botatzen ikasten badugu, plazaratu ere egingo gara.

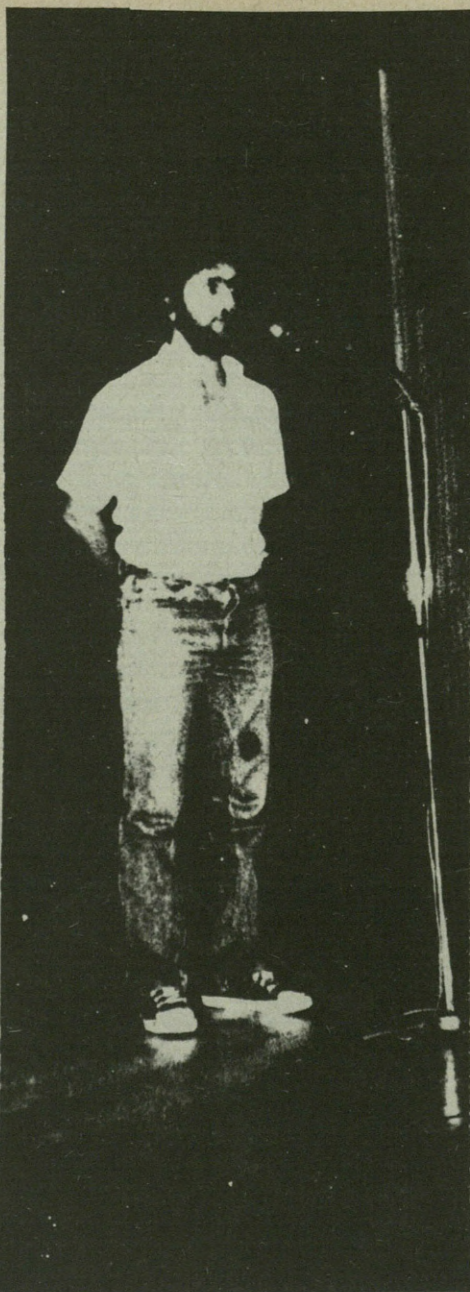
—Noiz?

—Guztienez beste urte bete.

—Beraz eskerrik asko eta jarraitu aurrera.

Uztailaren 22an botatako zenbait bertso. Jose Ramon Etxebarriak ekin zuen lehenik bertsotan. Eta Eskola honetaz honela zion:

gaurko gau hontan gure egoera oso da triste, apala,
alaitu nahi dut neure kantuz
etxe inguru zabala,
ez nuen uste oingo aretoan
hainbeste jende bazala,
gaurko eguna guretzat dugu
alternatiba bezala.

Bere aldetik Jose Ramon Bilbao honela zioen:

Entzuleok ongi etorri
gure bertsoen saiora
berriak gara eta hori
zuek oso ondo gogora
potoak badaoz edo hutsuneak
edo ez bada ganora,
barkatu ondo, pazientzia hartu
eta ez joan kanpora.

«Azkoiti»k une hartako egoera
aztertu zuen honela:

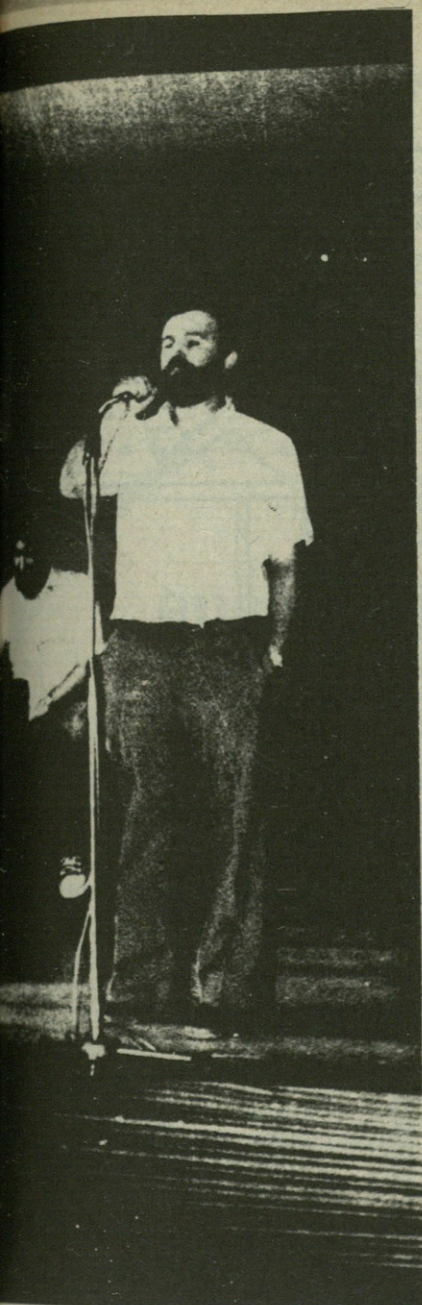
Lagun maiteok nik ez dut egin
inoiz horrelako lanik,
eta gaur ere nik ez dut uste

asko egingo dudarik,
beldurtia naiz barru barrutik
ez bait da zerbait edanik,
horregatik beharko ditut
bost edo sei bat Gin-tonik.

Hurrengo frogan puntuan aritu
ziren zenbait gai farregarri ukituz:
Juan Luis:

Hementxen haste omen
egunero zientzia,
Azkoiti:
nik behintzat hartua dut
hemen pazientzia,
Etxebarria:
oraingo kontu honek
badauka grazia,

Ondoren entzuleek prestatu-
rikolau oin ematen zitzaion bakoitzari
bertsoa osatzeko. Askotan hauek
oso zailak ziren eta harremanik ga-
bekoak, baina hala ere bertso ede-
rrik bota zuten. Juan Luis hauek
eman zitzaizkion: zapata, alparga-
ta, zarata, larunbata, eta honela
erantzun zuen:

**Zerbait edana eta
batean zapata,
eskubian osteria
daukat alpargata,
gaur ez da baina
laister larunbata,
zapat'alpargatakin
ai zer zarata.**

Azkoitirentzat oinak hauek izan
ziren: ugari, mirari, afari, bertso-
lari. Eta honela osatu zuen:

**Gaur eginak ditut
pare bat afari,
horregatik hemen
nago bertsolari
egingo banituzke
urtean ugari,
benetan egingo nuke
milaka mirari.**

Iñakirentzat oinak hauek izan
ziren: tiroa, giroa, banpiroa, diapi-
roa. Geologoa denez ez zuen oztopo
handirik arkitu bertsoa osatzeko.
(Diapiroa zera da: Orain dela
miloika urte karehaitzen pitzadure-
tatik goruntzigo zen buztin eta harri
multzoa). Honela erantzun zuen:

**Gustatzen zait asko
hemengo giroa,
argi gutxi dagota
asko banpiroa,
Irurtzun alde horretan
dago diapiroa,
oraingo hontan ipurditik
datorkit tiroa.**

Hurrengo frogara erantzeko
izan zen: puntu bat ematen zitzaion
bakoitzari bertsoa osatzeko. Etxe-
barriari emandako puntua:

**Zergatik ez duzu nahi
joan parlamentura?**

Erantzuna

**Holako lekuetan
ez nago gustura,
oraintxen azalduko dut
neronen kontuetan
nik ez dut ardura.**

Iñakiri jarritako puntua:

**Arratia inguruko
iturri guztiak...**

Erantzuna

**Puntua jartzen behintzat
nahiko aurpegia,
zuretzat ez da egongo
inoiz amestia,
nahizta apaiza izan
zara oso gaztia.**

Bertso saioaren bukaeran azken
agurra honela kantatu zuten:

Jose Ramon Bilbaok:

**Orain hemen entzun duzue
guk dadukagun apurra,
seguru asko gure saio hau
ez da batere zuhurra,
baina promes, sutara hontan
botako dugula egurra,
beraz gero arte lagun maiteok
bihotz bihotzez agurra.**

...

Azkoitik:

**Garaia bada eta
behar da bukatu
eta oheratu,
nahiko saia garenik
gaur ezin ukatu,
gehiago ez dagota
ezin ba eskatu,
gaizki egindakoak
mesedez barkatu,
agur denori eta
gau ona pasatu.**

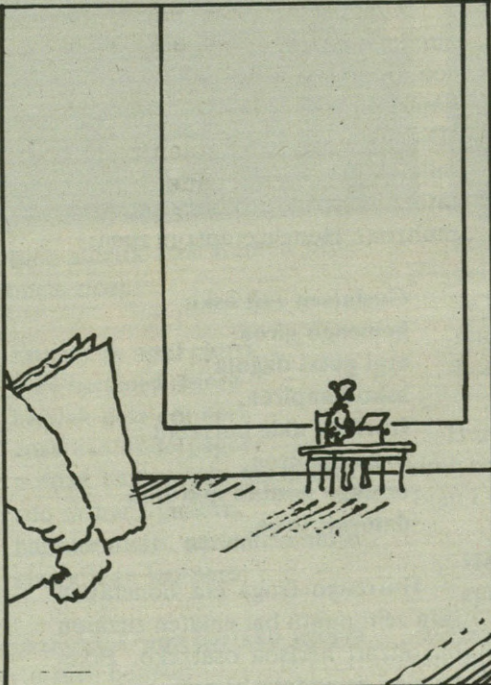
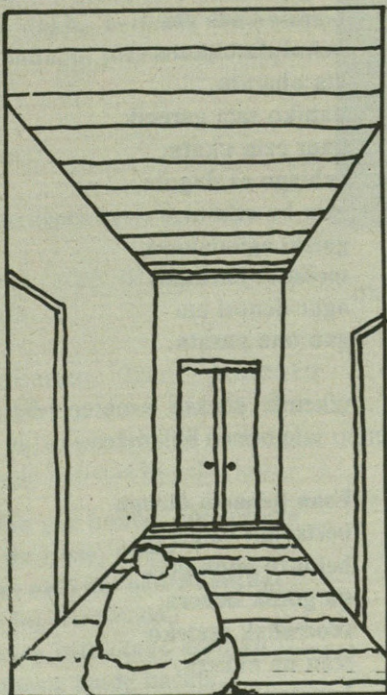
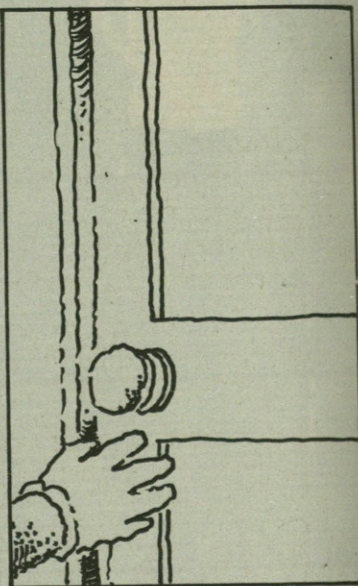
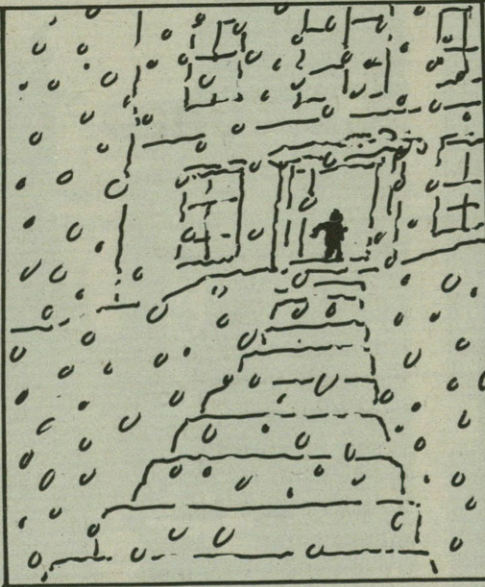
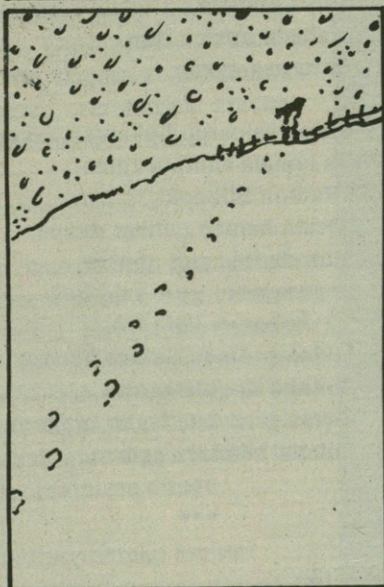
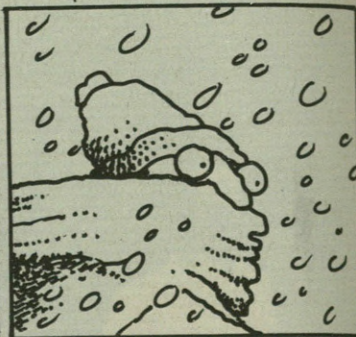
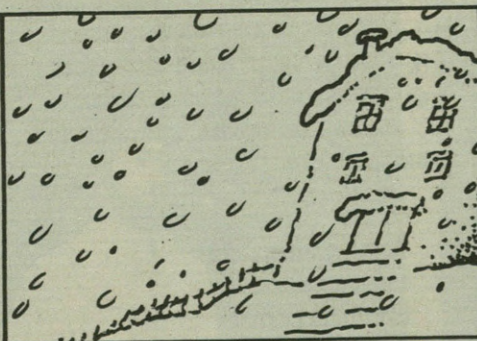
Azkenik Iñakik ematen digu
bertso saio honen balantzea:

**Esan beharra dizugu
bertsolari ez gera,
beldurti egon gera
gu goitik behera,
txorradak esateko
izan da aukera,
benetan eskertzen dugu
eindako arrera.**

ZALDUBI

THE SHINING

OF ARGIA

luma
zorroztu

euskalarien jardunaldien ondoren

TXILLARDEGI

Lehengoan Jose Ramon Etxebarria adiskideak argitaratu artikulua ondoren, ezer gutxi eta berririk esan nezake nik; harekin batera bainator puntu guztietan.

Lejoa-ko Jardunaldietan lortu ditugun **alderdi onak** aipatzea gauza erraza da:

—Munduko hizkuntzari famatu batzu etortzea; nahiz ez denak, eta nahiz ez euskararen etorkizunari buruz etor litezkeen interesgarrienak etorri ere;

Euskal Herrian dagoen hizkuntz arazoa, sahetsetik bederen eta zalaparta handiz denen aurrera irtetea;

—Linguistikaren munduan, eta euskal Hizkuntzaritzan bereziki, mogitzen garenok, elkar ezagutzea: Jardunaldiok esker, buruz buru ezagutzen ditugu orain Tbilissi, Los Angeles, Nancy, Tokyo, eta abarretako, euskatzale jakintsuak; eta hau inportantea izan daiteke;

Irakasle ospetsu horiek bertatik ezaguturik, geure jakintza-maila nolakoa den neurtu ahal izatea.

Horra hor, oso laaburki, Lejoa-ko jardunaldiei esker lortu diren alderdi onak, eta emankorak ere agian.

Jardunaldiek zalantzarik gabe izan dituzten **alderdi txarrak ere** aipatu beharra dago. Oso larriak baitira, eta erabat nabarmenak.

Euskara HILTZERO KONDENATUA DAGOELARIK (eta hiltzero kondenatuta DAGO), oso bitxi gertatzen da honelako bilkura handigurako bat montatzea. Diglosia beti bezain tinko dagoelarik (horra hor telebistaren egoera, esate baterako, Franco hil eta bost urte beranduago), euskara AGINTETIK dago kondenatua: berdin zaigu aginte hori «Quisling»-talde bat den, ala inperialista zorrotzen talde bat; berdin zaigu aginduak Madriletik, edo Gasteiztik etor

tzea. Gaur AGINTEAK diglosiari eusten dio: euskara baztertua baitago 1.980.ko bizi-mailetatik: telebista, irratia, eskola, administrazioa, alderdi «abertzaleen» burokrazia, eta abar, eta abar. Egoera horretan dagoen hizkuntza HILTZERO KONDENATUA DAGO, eta GOITIK kondenatua. Oso harrigarria izan da, beraz, aginte edo sasi-agintea duten indarrek, bai Gernikako idekieran bai Lejoa-ko hetseran, espantuka ikustea. Eta nik kontradizio hori ulertzen ez dudalako, ez Gernika-ko idekierara, ez Lejoa-ko azken predikuetara, ez nintzen joan. Eta garbi esan nion hau Euskaltzaindiko Lehendakariari.

Kontradizio horretan (euskara **kondenatua** / euskara **itxuraz ohoratua**) funtzio **alienatzailea** izan dute jardunaldiek; eta ez da harritzekoa, horretara, PNV-aren txalo beroa.

Euskara dagoen egoeran egonda, bilkura apal eta isilak egitea izan zitekeen egokiago.

Eta batez ere, euskararen BIZIA eta ETORKIZUNA baldin badira gure kezka nagusiak, GAURKO HIZKUNTZAK dituen arazoak aztertu behar ziren batez ere: bai SOZIO-LINGUISTIKAREN aldetik (eta «Jagon-Saila»-ri dagokionez), bai EUSKARA BATUAREN aldetik ere.

Hots, aldaerdi sozio-linguistikoko horiek daudenik ere ez dakiten batzu txaloka ikusteak, beldurtu egin gaitu. Nola liteke? Askoz ere funtzionalago izan zitekeen DIGLOSIARI buruzko jardunaldi mordo bat (hizkuntzen pizkundea eta heriotza, hizkuntzen normalizazioa, piztu diren hizkuntzen bideen azterketa, zapal dutako hizkuntzen goraketa, hizkuntza batuen gorabeherak, hizkuntzen modernizazioaren bideak hemen edo han, folklorekerien salaketa, elebitasunaren arazoak, eta abar); ibarik, kaukasiko eta bereber-ekin euskara orain dela sei mila urte bat ote zen azkenik gabe jardutea baino (eta ez beti oso maila zientifikoan). Euskara ez da guretzat galla, sanskrito edo guarani bezala. Biltzarreak Gernikan eta Lejoan izan dira; ez Persepolis-en edo Houston-en. Euskara BIZIA zaigu axola.

Baina bego Sozio-Linguistikaren arazoa. Hizkuntzaren mailan, horiek ahal dira gure kezka eta arazo nagusiak? Erantzuna zipla dator: EZ.

Euskararen **normalizazioan**, eta ikerketaren mailan, UZEI-k eta UEU-k darabilzkiten arazoak dira GURE arazo nagusia. Nola molda euskara tekniko, nola presta irakaskuntzan behar diren liburuak (bai hizkuntzaren aldetik, bai argitaraketaren aldetik), nola sar euskarara erdaratikako hitz modernoak (arazo fonetikoak, semantikoak, eta abar), nola konpon sintaxiaren mailan agertzen diren koska berriak, nola egin euskalkietan

aurki daitekeen guna osoki uxiatzeko, nola bidera euskara mintzatuaren fonologia batua, eta abar. Hauek dira gure problema nagusiak euskararen normalizazioari buruz; eta Sozio-linguistikatik at beraz. Honetaz ere ezer gutxi bultzatu da.

Biltzarreak beraz, **egiazko arazoetatik at** eraman dira hein handi batez.

Eta jauntxo-kutsu ezin nabarmenagoa izan dute.

Oso kritikagarria izan da, esate baterako, irakasleak eta ikasleak berezteak. Ikasleek telebista-bidez besterik ez zuten parte hartzerik. Hots, Lejoa-raino joan diren ikasle horien iritzia oso interesgarria izan zitekeen. Gaurko Unibertsitatean mogitzen garen guztiok, oso oso harrituta gelditu gara, eskema horiek, 1968-az geroztik batez ere, erabat gaindituta baitaude. Gaur Unibertsitatean ez dago horrelako barrerarik; eta fazismo kutsuko jauntxokeriei eutsi nahi dieten irakasleak, ongi jaiok daude! Irakaslea gaur **ikasleen laguntzaile bat** da. Ez feudal bat. Eta normala da.

Zer esango, bestalde, euskararen erabilpenaz? Hor entzun ditugu euskaraz japonarrak, amerikarrak, nor-nahi; baina gure euskalariak askotan, gehiegitan ene ustez, erdara mota guztietan: frantsesez, ingelesez, gaztelaniaz. Alderdi eta erakunde «abertzaleek» ez dute hobeki jokutzen. Ongi dakigu geure salaketen biktima izan garenok. Baina badirudi euskalariak gehixeago egin zezaketela euskaraz!

...

Hitz batez, eta hau ez gehiago luzatzeko, Jardunaldiak nabarmen izan dute kolore, DES-

MOBILIZATZAILEA. Eta nabarmen ere, eta bide beretik, JAUNTXO-kolorea. Bertako jauntxoek berehala somatua eta txalotua, noski!

Jardunaldiak izari «desdramatiza»-tzaile (barka: hitza berak erabiltzen dute, ez nik) oso handia izan dute.

Baina galdera berehala dator gogora: «desdramatizatu» bai, baina ZERGATIK? Hienen istorioa dakar honek burura: hondakinak jaten dituelarik, zergatik barre egiten ote du hienak?

Z.Argiako lankide hauetxek, zeharka-bidez jakin daitekeenez, aspaldisko honetan kobratu gabe daude; eta **Argia** berri honek iraungo ote duen ez da garbi ikusten. Gauza bera «**Anaitasuna**» dirurik ezaz hiltzeaz. Ikastolen egoera nolakoa den badakigu. Errotulazioa bera zertan den garbi dago. Irratia eta telebista, berdin, edo okerrago. Eta abar, eta abar. Zinez: espantuak egiteko arrazoirik ez dugu ikusten.

«Desdramatizar» hitza, horretara, etsaiaren leloa iruditzen zaigu. Normala da zapaltzailea «desdramatizazio» bila ibiltzea, bere zapalketa «bakean» aurrera eraman ahal izateko. Ez du sentidurik, ordea, zapalduak «desdramatizazio» hori bilatzeak.

Hots, Lejoa-ko jardunaldiak, zinez senditzen dut, Jardunaldiak «desdramatizatzaileak» izan dira. Bere borondaterik onenarekin, Euskaltzaindia PNV-aren joko politikoan erori da; PNV bera, UCD-ren jokoan erori den bezala («erortzeko» hutsunea baldin bazeagoen bederen).

Eta hala izan dela argi eta garbi esan behar da.

euskalarien jardunaldiak*kongresu baten oinarri*

Euskalarien Nazioarteko Jardunaldiak ospatu zirenetik ia hilabete joan den arren, ez dugu gure aldizkarian gertakizun ga

Euskalarien Nazioarteko Jardunaldiak ospatu zirenetik ia hilabete joan den arren, ez dugu gure aldizkarian gertakizun garrantzitsu hau aipatu gabe utzi nahi izan. Alde batetik hor doakizue Txillardegi bere eritzia emanaz idatziriko artikulua. Antolatzailetakoren batek ere berdin egin zezan nahi genuen guk, baina inoren artikulurik lortu ahal izan ez dugunez lanpeturik zebiltzen jardunaldiak amaitu ondoren ere—, ekintza honen ideia sortu eta antolakizunean buru izan den Juan San Martinek izandako elkarrizketaren laburpen bat eskaintzen dizuegu.

Jardunaldi hauei ipini zitzaion helburuak bêtetzearen aldetik —euskararen ikerkuntza munduan zehar nola aurkitzen den ikustea, horretan ari diren arteko harremanak, kanpokoak eta barrukoak, finkatzea; kanpokoek Euskal Herria ezagutzea eta horren bidez beste tokietakoei herri honi buruzko imajina berri bat ematea, aldi berean hemengo batez, ere hiri nagusietako jendeari, oraindik ere baserritarren kontua dela pentsatzen dutenei, hizkuntza honen garrantzia azalduz, etabar— erabat baikor aurkitzen zen San Martin jauna.

Hasteko, hizkuntzalarien erantzuna oso ona izan zen, dei-

turiko hogeita bostetatik hogei-ta hiru azaldu bait ziren, eta hogeita laugarren bat berriz, deitua izan ez zena, hizkuntzalartzan zebilenik ez jakiteagatik. Jardunaldietara matrikulatu zirenena berdin: «Guk ehunen bat matrikulatuko zirela jotzen genuen, eta berrehunda berrogeita hamarretik pasa ziren, antolatzaileen kalterako eta euskararen onerako.» Euskarari buruzko estudio linguistikóak zertan dauden eta hemendik aurrera nora jo daitekeen ere ikusi zen, bestalde Euskaltzaindikoak eta hizkuntzalarien arteko harremanak sortuz, batzorde bat osatuko baita haren eta hauen artean. «Honela gainera, hemengo jendearentzat bekak lortzeko posibilitateak irekitzen dira eta baita hemengo Unibertsitateara kanpoko irakasleak ekartzeko aukera ere. Bestalde, Euskal Herriko Unibertsitatean, gaztea denez, ez dago oraindik linguistika orokorreko fakultaterik, baina noiz bait izango da eta ordurako eta orain filologian ari direnentzat iturriak hobeto ezagutzeko modua ireki da; eta nork daki, unibertsitate horretatik jendea irtetzen denean, beharbada hori izango da nagusi euskararen ikerketan. Izan ere gaur, Mitxelena eta beste bi edo hiru kenduz, oso atzeratuak gaude linguistikako teknikean. Beraz, uste dut honekin pauso haundi bat eman dugula gure Unibertsitatearen onerako».

Hala ere, bazegoen epe laburragoko helbururik ere eta haue-tariko bat hemengo zenbait jen

Hala ere, bazegoen epe laburragoko helbururik ere eta haue-tariko bat hemengo zenbait jen deren aurrean euskararen ga-

rrantzia erakutea izan da. San Martinen ustez, hau ere bete da, «...hemengo prentsak Jardunaldi*ei* eman dien harrerak eta jaso ditugun zorionek erakusten digutenez». Baina ez da berdin gertatu ekintza honek estatu mailan izan zezakeen oihartzu-naz: «Aitortu behar da Estatuko prentsa guztiak honi egin dion hutsunea, agentziak barne. Ze-ren agentzia EFEk eta beste prentsa askok hemen, politika-ren inguruan, beste problema batzuk gertatzen direnean, bere-halaxe zabaltzen dituzte berriak, eta kultura mailan hain garran-tzizkoa zena ez dute agertu nahi izana. Honekin nik ikusten dut halako «tercermundismo» bat azaltzen enpeinatuak daudela, eta nik uste ez gaudela hain urruti Estatuko gainerantzeko herriak eta gu kultura gauzatan».

Jardunaldietan, esperientzia faltaz edo, eta baita beteegia gertatu zen programaketaren erruz, izandako zenbait hutsune ere aitortu du Juan San marti-nek. Adibidez, aurretik ez zego-en ezer prestaturik kanpoko euskalarien eta hemengo zenba-it hizkuntzalari eta ikasleen arte-ko harremanik, eta jendeak ho-rrela eskaturik, tokitxo bat egin behar izan zitzaion bilera horri. Funtzionamenduaren aldetik izan zen arazo bitxiagorik ere, Bilboko elkarte gastronomiko batetan ospatu behar zen baz-karia ezin egin ahal izan zen han, emakumeei ez bait zieten inolaz ere sartzeko baimenik eman.

Oroitzapenik onenetariko bat berriz San martinek Lizarra-ko Udalak egin zien harreraz gordetzen du. Uste ezean, seku-lako ongietorri polita prestatu zieten Euskal Herria ezagutzen

zebiltzen hizkuntzalariei, eta Euskaltzaindiaren buruei.

«BAI EUSKARARI kanpainari esker antolatu ahal izan dira Jardunaldi hauek.

Orduan jaso zenetik poltsa bat gorde zen honetarako —10 milioi inguruko presupostua izan dute Jardunaldiek— eta diru hu-ra Herriarengandik etorri zenez gero, Herriaren kritikak jasotze-ko prest gaude», zioen San Mar-tin jaunak, berriro ere BAI EUS-KARARIren antzeko kanpainaren bat antolatzea gerta daiteke-ela adieraziz. Edonola ere, Jar-dunaldi hauek Kongresuren ba-ten bitartez izango luteke jarrai-pena, hemendik lau urteera edo ospatuko litzatekeelarik Har-tan, San Martinek esaten digu-nez, sail espezializatuagoak egongo lirateke eta denbora ge-hiago hizlarien agerpenentzat nahiz mintegientzat. Baina gara-iz da oraindik hortaz hitzegiteko.

zeruko argia japoien

Sarritan badirudi hemen bertan baino harrera hobea duela euskarak kanpoan. Horren bitxitasunak bultzaturik edo, jartzen dituzte begiak gure hizkuntza honetan. Hori da hemen aurkezten dizuegun aldizkari honetan gertatua ere.

Tokyoko «El lenguaje» izeneko hilerokoan Euskalarien Jardunaldietan parte hartu duen Tadao Shimomiya hizkuntzalariak ZERUKO ARGIAren artikulua baten zati bat hartu eta itzuli du bere hizkuntzara, zenbait notaz lagunduz. Iaz argitaratu zen lan hori.

Hemen japoiera ulertzeko gai ez bagara ere, bidezkoa iruditu zaigu artikulua hau ateratzea, testimonio bezala gera dadin.

Esker mila Tadao Shimomiya-ri eta lan hau gure eskutara helarazi duen Euskaltzaindiko Arana Martijari.

IRRATIA

«segura irratia» don zesareo gabe

ez da opus-
ena izango

MIGEL OTERMIN.

Segura Irratiko neska batek eman zion albistea «Basarri»ri, eta honek erantzun: «Don Zesario hil dala! Bereala eskribituko dizuet zerbait». Hilaren 10ean eta biharamunean ere doluminezko soinuren artean apaiz honen bizitza eta ekintzak azaldu zituen irratia. Laudiozko hitzak, Segura Irratia sortu eta mantendu zuen Don Zesareo Elgarrestarentzat. Toki guztietatik bere kemena goratu: «D.Zesareo aurrera begiratzen zuan gizona zan. Eragozpen eta trabek etzuten ikaratuko. Ola ezpada ala, emendik ezpada ortik, danak menderatzen zituan. Nik ez dakit nola moldatzen zan, baina ark aurrera egiten zuan beti». Hala idatzi zuen «Basarri»k.

Zuzendari izan ez ezik, irratia jabe zen Don Zesareo. Eta artikulua hau idazterakoan jakiterik ez badago ere noren esku geratzen den irratia —ez bait dute oraindik bere testamentua ireki—, bada gauza segururik: OPUSek ez du zer ikusirik izango orain hasten den Segura Irratiaren martxa berrian.

opus-en sarrera
eta irteera izkutuak

1977 urtearen abuztuaren lehen Sociedad Anónima berri bat osatu zen: «Radio Segura S.A.». Don Zesareo Elgarrestak irratia iraupena nahi zuen, bera hil ondoren desagertu ez zedin. Orduko Ministerio de Información y Turismo-ko delegaduak eman zion ideia. Berak ezagutzen omen zituen hiru lagun ondradu eta jakintsu, Segura Irratian parte hartzeko gizon proposak: Urquia eta Vicente gipuzkoarrak, eta Martínez Echalar nafarra. Hirurak opustarrak. Azken hau konkretuki Nafarroako Unibertsitateko irakasle Kazetagitza Fakultatean.

Dirudienez, Don Zesareo ez zen joku maltzur honetaz konturatu eta baiezkoa eman zion delegaduari. Nahiz eta opustar hauek dirudik ez jarri, kapitalaren 49% beren izenean geratu zen. Horrezaz gainera Don Zesareorenean.

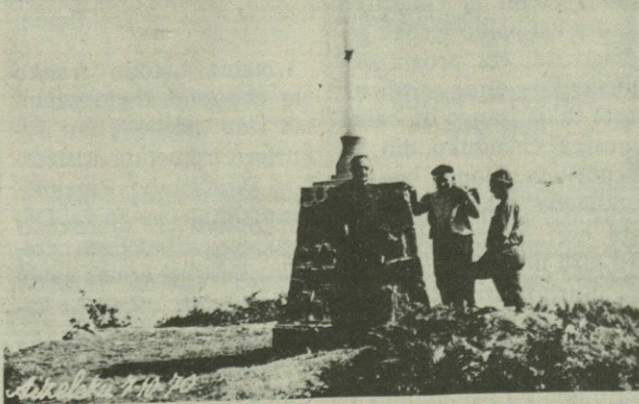
Jendearen esamesak alde batera utziz, ez zen arazorik sortu opustar hauekin, ez bait ziren ezta irratira agertu ere. Duela hamar hilabete, Don Zesareo gaixotu zenean —estetako kantzerra— erakutsi zuten aurpegia. Martínez Echalarrek ez zuen pakean utzi Iruñeako Oupusen Sendategian zegoenean. halako batean bere akzioak saldu behar lituzkeela adierazi zion Don Zesareoi, baina honek hortzak erakutsiz sekulako purrustada bota. Haserraldi horretan Martínez Echalar

ikaratu eta bere dimisioa eskaini zion apaizari. Honek momentu hartan ez zion ezer garbirik erantzun. Handik pixka batera sendategitik etxeratu zenean Don Zesareok karta bat idatzi zion opustarrari: «Acepto tu dimisión», zioen. Martínez Echalarren atzetik Urquia eta Vicente joan ziren. Izkutuan sartu ziren, izkutuan irten. Don Zesareo hil zenean irratia jabe bakarra zen lege aldetik.

bizitza eta...
mirakuluak ia

Don Zesareo Elgarresta Bergaran jaio zen, duela 73urte. Hamalau urteko mutil koskorra zela Gasteizko seminarioan sartu zen, eta handik hamaika urtetara apaiz egin. Ohizkoa zen bezala apaiz ikasketak egindako probintzian geratu zen denboraldi batetarako, konkretuki Arabako Payuela herrixkan.

Baina han urtebete osatu gabe Gipuzkoara etorri zen, Urretxura hain zuzen. 1933.etik 1938.era herriko Hijos de la Caridad zelako komentua kapellau bezala lan egin zuen. Gerra garaiko urte haietan gogor saiatu zen antzerki talde bat osatzen, baina neskek

ren 2an martxan jarri zuen Lardizabal kaleko irrati tresna. Eguneroko iluntzetan Goierriko baserri izkutuetan ez ezik kale zabal-letan ere Don Zesareoren ahots zakarra entzun zen. Errosarioak ziren, eta euskaraz beti. Euskaraz izate honek etorkizun latza ekarri zion irratiari: erlijio kutsu hutsa izanda ere Estatuak isildu arazi zuen apaiz hau; ez zegoen eus-kara hutsean irrati bat era-biltzerik. 1964 urtean itxi egin behar izan zuen.

1972 urtearen maiatzean entzun zen berriro Segura Irratia. Bitarte horretan Don Zesareo bere kasa behin baino gehiagotan Madrilerara abiatu zen Ministerio de Información y Turismo zelakoaren buruzagien garun gogorrak urtu nahiean. Bigarren etapa honetan, lehen bezala, berak ordaindu beharko ditu gastu guztiak. Errosarioz gain izango da musikarik eta disko dedikatuak.

antenak dira arazo

Esan daiteke 1975 urtean goitik behera aldatzen dela irratiaren ritmoa. urrutirago entzun dadin antena berri bat eraikitzen da Legazpiko Haizaleku mendian. Orain ia Goierriko gauza bat baino zerbait gehiago da, eta programak ugalduko dira: erlijioak bere tokia izango du baina musikak kenduko dio lehen-tasuna. Honek lan haundiagoa eskatzen zuen, eta hori aurrera eramateko hiru neska segurar sartu zituen irratigintzan. Aldi berean publizitatea zertorkien ezkerok ez zuen arazo ekonomiko larriegirik topatu.

Bere azkeneko abiaduran halere izan du irrati honek bestelako arazorik. 1977 urtean zabaldu zen zurrumurrua ez ote zen OPUS irratiaren nagusi. Gehiagotu egin ziren esamesak Oñatiko Gorgomendian antena berria jarri zenean. Askoren ustez gehiegikeria litzateke antena berri bat horrelako irrati batentzat, kontutan harturik gainera horretarako Gorgomendia hondatzen zutela. Antena hori Gorgomendian tente dagoelarik, gaurko egunean oraindik ere ez da arazo hau garbitu.

Opustarra zirela eta ez zirela, 1977.eko abenduaren 7an honoko hau idatzi zion Don Zesareok Oñatiko Udaletxeari: «El día 15 de junio de 1977 aparecía en el Boletín oficial del Estado la autorización defini-

tiva de Radio Segura a título personal de Cesareo Elgarresta Larreatégui. Al fallecimiento de Cesareo Elgarresta desaparecía automáticamente Radio Segura para evitar este desenlace, se ha creado una sociedad, con amigos personales, (que no han depositado capital), con la condición de seguir la línea trazada. En Radio Segura no hay nada detrás del Director. Del futuro no puede informar por la sencilla razón de que no soy profeta. En casos de guerras, golpes de estado, etc, aunque la voluntad del pueblo sea que continúe en su misión, no le valdría razones de este tipo, cuando manda la fuerza de unos pocos».

Ez zen profeta baina «Basarri»ren hitzetan: moldatu zen.

ZINEA

donostiako XVIII zinemaldia

beti bezala denetarik

KOLDO SAN JULIAN

Nahiz oztopo franko eta ekonomi arazo galantak izan, zenbaki hau irakurleen eskuetara iristerako, Donostiako Zinemaldia amaitua izango da. Dakizuenez, FIAPEn erabakiz Festibal honek galdu egin du lehen zuen «A» kategoria, hots, ofizialki ez du konpetiziorako balio. Beste gauza guztietan ez du, iazkoarekin, desber-

dintasun haundirik. Aurtengoak ere atal hauek eskaini ditu: Ofiziala, Zinegile Berriak, Stanley Kubrick-en zikola, Jose Maria Berzosaren zikola, Espainiako zinearen panorama eta Arte eta Entseia.

Edizio honek izan duen gauzarik garrantzitsuenak —28 urte bete ditu gure Festibalak— ospatu ahal

izatea da, eta hasiera batez ez du interes gehiegirik filmeen kalitateak edo artista famatuen presentziak. Nahitaezkoa zen, ondoren jarraitu nahi izanik, edizio hau ospatzea. Donostiako XXXVIII. Zinemaldia.

Gure eritziz alai egon behar gara Festibalak «Zazpigarren artea»k, kaleetan, herri eta hauzoetan toki bat izan duelako. Eta guzti hau Donostiako komunikabideetako zenbaitzuren aurka eginez hauek indar osoz saiatu baitziren jende oro konbentzitzen hiri hau tristea eta bortxakeriaz betetakoa besterik ez zela, kontutan hartu gabe (agian ezin zuten) zinea errealtatearen irudiak jasotzen zituen zer-bait dela, gero pantailara

eramango dire errealtatearen irudiak. Zenbait fantasiaren arloari hurbilduz.

ARGIAk bere irakurle-goarekin duen lehen hartu-eman honetan sail Ofizialean botatako filmak komentatuko ditugu batez ere (lehen esan bezala oraindik Festibala amaitu gabe dago zenbakia herstera-koan).

txarrak hemen daude

Gure eritziz hauek dira txarrenak: «La banquière» (Frantziakoa), Francis Girodena, «Santa Esperanza» (URSS) Sebastián Alarconena eta «Spotkania na atlantyku» (Polonia), Yery Kawalerowicz-ena.

«La banquière»k Romy Schneider protagonistita duelarik, zeharko asperturik uzteko bertute nagusia izan zuen eta, are txarrago dena, «caja tonta»ren oroimena ekarri zigun burura. Luzeegia da, pisua eta aspergarria. Bere luzaroak denbora reala pasatzen du, baina ikuslearen gainean harri pisu baten tankeran erortzeko; gaia (telebistan «La Fundación» filmarekin tratatua dagoeneko) frantsesei bakarrik interesatzen zaie eta gogaitgarria gertatzen da Romy Schneider zer egin ez dakiela ikustea (behin eta berriz «Lo importante es amar» gogorazten digu).

Asperturik gaude errepresioa, ziudadanoak boterearen aurrean duen inpotentzia eta militar eta politikoen burugabekeria hain era basto eta panfletarioana tratatzen dituztenekin, «Santa Esperanza» URSSeko filmean gertatzen den bezala. Are okerrago zuzendaria Errusian exiliaturiko txilearraren egoeraz baliatzen bada eta errealtatetik urrun dagoen giroko pertsonaiak aurkezten baditu. Kawalerowicz izeneko poloniarren «Vacaciones en el mar», ikusleari pentsamendu traszendente eta filosofikoak komunikatzeko asmoz, gauza txarra da beneran; badirodi produktoreak ez duela begiratu ere egin filme hori.

filme onestak ere bai

Ondoko erara sailkatzen ditut: Jhon Houston-en «Phobia» (Kanadako-a), John Casavettes-en «Gloria» (EEBBtakoa), Carlos Miraren «Con el culo al aire», Fernando Colomoren «La mano ne-

gra» eta Jaine de Armiñan «el nido», espainiarak hirurak.

Zinemaldiko batzorde zuzendariak beldurtu egin gintuen Houston-en azken filmeari buruzko zalantza agertzean; Zinemaldian parte hartzeko adina kalitate ez zuela esan ziguten; hori ez da egia. «Phobia»k Paul Michael Glaseren pertsonalitate zozoa irensteko adina duintasun eta onestasun du. John Houston-ek, filmearen detaile txikietan, maixu haundia dela adierazten du oraingo honetan ere. John Casavettes-ek berriz, bere «Gloria»rekin, zinema ona nola egiten den erakutsi digu berriro ere.

«Gloria»n gutxien axola duena gaia da; ondo egiteak eta formaren edertasunak axola dute bakarrik. Eta ezin aipatu gabe utzi Gene Rowlands-ek lortzen duen interpretazio maila.

Espainiako zinema, maila onez azaldu da Zinemaldi honetara, eta ordezkariarik onena Fernando

Colomok Fernando Trueba gidoigile eta produktore dela egin duen «La mano negra»k «Opera prima»ren freskotasun berbera du, hau da, azaltzen dituen egoeretan espontaneitatea eta sintzeritatea dario. Nobela beltzeko komedia bat da, baina hau aitzakia besterik ez da pertsonaien artean sortzen diren harremanak agerrera zeteke.

zinema giza adierazpen bezala

Aurten, Sail Ofizialetako filmerik onenak saritzeko, «Kontxan» ordez «kritikaren Sari Internazionala» sortu da. Egia esan oraingoz —Louis Malle-ren «Atlantic city USA» (Kanakakoa) geratzen zaigu ikusteko— filme izan daitezke sari hori lor dezaketenak: Andrej Wajda-ren «Dyrygent» (poloniakoa) eta Alain Resnais-en «Mon oncle d'Amérique» (Frantziakoa). «El director de orquesta» obra on bat da; Andrej Wajda-k maisuki erabiltzen ditu aktoreak, hitzegin beharrik ere ez dutelarik beren izaera eta egoera desberdinekiko dituzten erreakzioak ezagutzeko. Pertsonen arteko kontraposizioak, karakterren enfrentamenduak, frakasoaren eta maitasunaren estudio zehatza, berekoikeriaren eta samurtasunaren analisisa, musika eta horren ez ulertzea, musika eta lagun izatea, musika lasaigarri eta komunikazio bezala.

«Mon oncle d'Amérique» erabateko obra realista da, inolako zirrikiturik utzi gabe irudimenari eta itxaropenari. Gizona abereen erreakzio instin-

tiboekin alderatzen da, hau da, edozer gauza egin duela ere, ez du bere destinoa hausteko posibilitaterik. Bakar bakarrik behin Ameriketara osaba bat izan zuela sinets dezake. Alain Resnaisek ezin hobeki erabili ditu eszenak eta gaia, mamia eta forma Panpin hutsak besterik ez gara. hari indartsuek mugitzen gaituztelarik.

Filme laburrei buruz ezer gutxi esan daiteke; gutxi batzuk kenduta, zineko kamara batekin jolastuten duten jaun batzuen jo-kuak besterik ez baitira.

PINTURA

arrastalu

pinturaren langile

J.Z.

Pintoreak pintura aukeratzen du espresio bide bezala. Esan behar duena

pinturaz esaten du. Eta bere esanahia aurkitu nahi duenak ikusi egin behar.

Hitzak ezer gutxi dezake.

Hala ere pinturak izaten ditu batzuetan ha- rekin eta bestearekin harremanak. Irakurlea lagundu dezakeen erreferentzi batzuk. Kalifikatibo eta korrienteen izen arteko kopraketa batzuk ere gerturatu dezake pintorearen eginetara.

Ez da gaurko kasua. Arrastaluren kuadroak

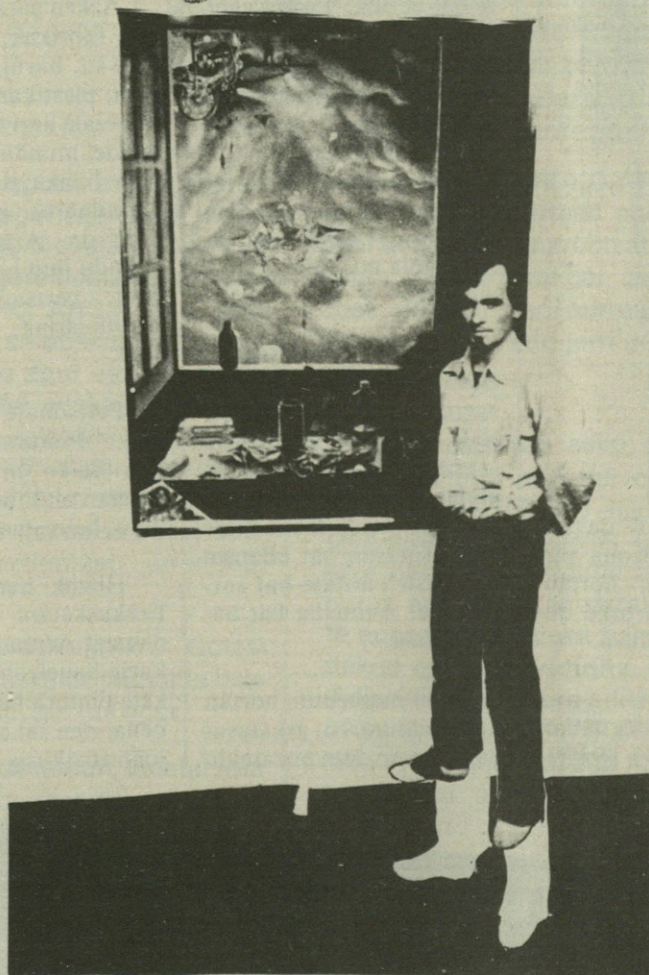
abstraktokik surrealismo- ra edo honetatik hiperrealismo surrealista batera doazela apokaliptiko gertatzen den metamorfosis batean esan genezake. Baina egia izanik ere hitz hutsak besterik ez dira.

Ez da izan ere erakus- keta normal bat. Pintura- rekin zeharo konprometi- tutako baten koadroak di- ra. Pinturaren langile baten mundua.

Arrastaluk, Karlos Za- balak, pintura bere lan be- zala hartzen du. Egunero- ko lanean sortzen du bere mundua. Disziplina bidez probokatzen du inspirazi- oa. Hala ere lan metodoa egunean eta egunero zortzi ordu inguruz lan egitea da.

Goizetik eskuak, sen- tsibilitatea, pultsoa lantze- ko koadro txikietan aritzen da lanean. Berak esanahi bat bilatzen dion zer edo zer hartu; plastikoki erabili dezakeen elementu arrunt edozein: arraultze bat, zi- garro puntuak, ogi puske- tak, armiamak izan dai- tezke gaiak. Eta kontuz, ilunetik gai hauen argiak eramaten ditu koadrorara.

Bide batez bere-eskuak trebetu dira, bere begiak lanerako prestuago, burua martxan jartzen du, anima prest.

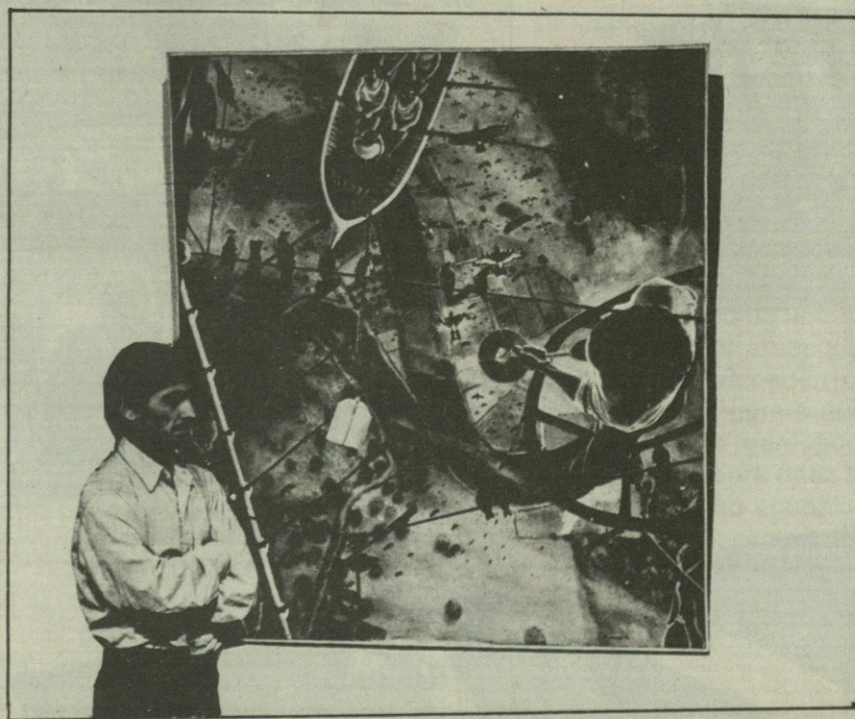
Izan ere hontan bai esan daitekela ikaslearentzat ez dagoela konzesiorik. Bere mundu plastikokak behar dituen gauzak agertzen dizkigu. Konzesiorik gabe. Ez dago axalekorik ezer. Seriotasuna, konpromezua nabari da alde guztietatik.

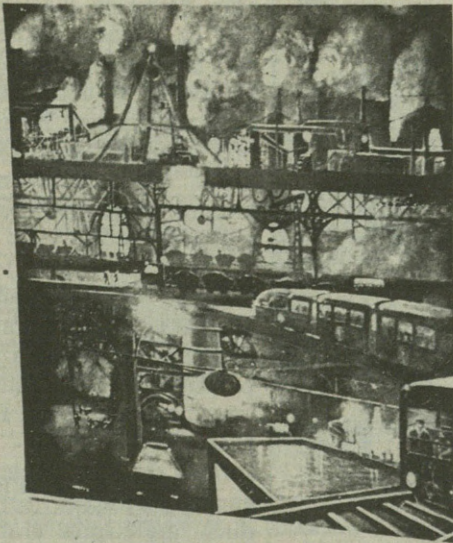
Eta bere munduaren agerpena. Pinturak eman dezakeen askatasuna erabiltzen du. Irudimena, imaginazioa landuz. Errealitate fantastiko bat sortzen du. Gai bakoitzak gauza bakoitzak sortzen duen argitasuna erabiliz. Harreman bakoitzaren esanahia bilatuz.

Hiru urtez pintatutakokak agertzen ditu. Hasierakoak, gaztetasuna dariote, nahiko abstraktoak dira oraindik, oso bereziak, gauza biologiko molekular batzuk dirudite, nahiko estatikoak. Bide honetan aberastasuna lortuz mundu surrealista bat sortzen du, este, zain, molekula eta esferetan oinarritutako mundu bat.

Serioegia omen da koadro bat, askotan hilabete-tako lanean arituta bukatzen duen koadro bat, goizeko nagiz hasteko. Gorputza eta anima prestatu behar hortara. Eta goizeko lana prestaketa hortarako erabiltzen du.

Arratsaldean hasten omen du lan serioa. Epoka bakoitzean lan batera mugatzen du bere egitekoa. Koadro bat da garai bakoitzean helburu garrantzitsuenena. Honen inguruan sortzen dira laguntzerako egiten dituen beste batzuk. Ez dago ezer sobran.

Bat batean mundu hori barrutik begiratu ordez, badirudi mikroskopioa utzi eta kanpotik begiratzeko hasten dela. Unibertsoan kokaturik tresna arraro batzuk bilatzen dira.

Eta Karlosek «izuga-

rizko abentura» deitzen dion pausoa. Gizona sartzen da mundu hortan. Mundu hori neurtuko duen gizona, pertsonaia.

Hortik aurrera pertsonaiekin beteko dira koadro-

ak. Pertsonaiekin eta txoriekin. Txoria ageri da Karlosen munduko obsesio konstante bat bezala. Txoria agertzen da mundu hortako pertsonaia garrantzikoena. Txoria dago koadro bakoitzean, Arrastalu pintore sentitzen den toki berezi hortan. Txoriak ematen dio mundu plastikoa horri atzea eta aurrea, goia eta behea, erritimoa ere.

Txorekin eta pertsonaiekin batera arraunlariak agertzen dira. «Arraunlariak «a tope» daudenean —esaten digu— ez dira hamalau arraunlari, ez da hamalauk osatutako talde bat, osotasun bat bilatzen da. Beste entitate bat sortzen da. Animalia bat baltitz bezala.»

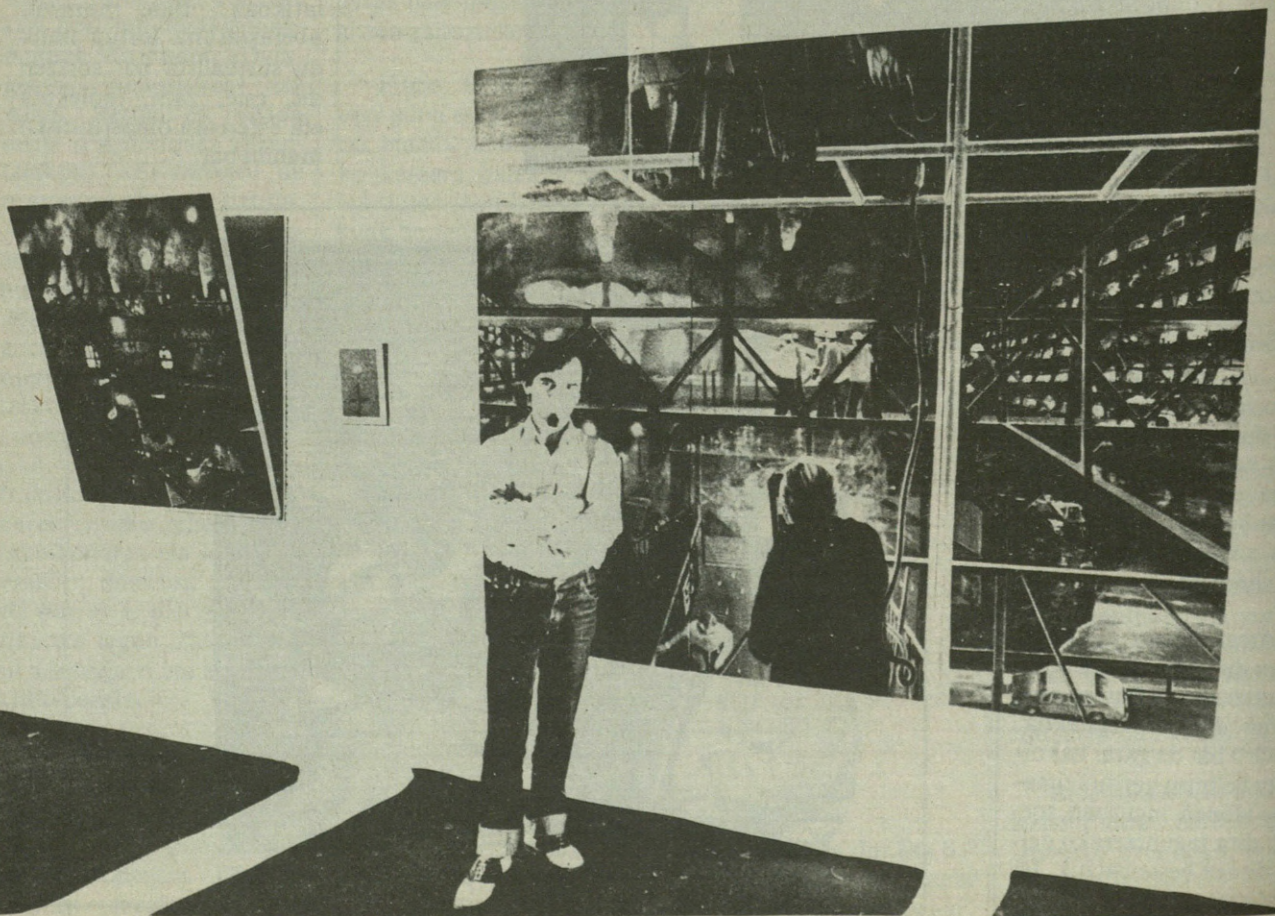
Eta momentu hortan bere pinturaren askatasunak ematen dion pozarekin

txori bihurtzen da: hegazti jartzen ditu.

Azken garaiko koadroetan fabrikak, fundizioak bere su, burni, eta langileekin, plastikarako elementu bezala hartzen ditu. Hor daude, mundu bat da. Pintura bilaka daiteke. Bere munduaren parte bilakatzeko. Argiz sortutako mundu ilun hortan sartzen ditu pertsonaia, txori, arraunlariak, bere mundua.

Pertsonaje baten mundua. Pinturaren langile den baten mundua. Batzuetan alai, besteetan ironiko, besteetan serio.

Hitzak hemen daude. Erakusketara joan direnzentzat Arrastaluren esplikazio hauek aberastu dezakete pintura haren aurrean behar den sakona. Besteei, joan eta ikus.

Hirurogeita bat urte ditu gure aldizkari honek eta ia gutxi izango dira bere hasieratik ezagutu ahal izan dutenak. Horregatik interesgarria iruditzen zaigu urteetan zehar agertutako zenbait lanen berrargitaratzea. Hona hemen «Zeruko Argia»ren lehen zenbakiko aurkezpena.

Zeruan eguzki argi gozoa argi gozoa agertzean bera aurretik zaitzen zaigu diosala eginaz guk arengana gure begiak itzultzera. ZERUKO ARGIA ere, bera izan nahi zuan euskaldun guztioi diosala edo agur egitean aurrenekoa. Baño euskaldun on asko aurrera tu zatzaizkio ondo-eto-ria emateko. Bidera atera zitzaizkion oientzat dijoa gure lenengo agur gozoa ta beste euskaldun guztiontzat urrengoa. Agur.

Agur euskalerriko Gotzai Agurgarri ta Apaiz jaunoi ta beste euskaldun guztioi agur.

Agur euskaldun kaletar eta baserritarroi, menditar eta itxas bazterretakoei.

Agur gu baño len euskalerriarri ikasbidea ta irakurgai ona ematen zabilatzaten izparringi ta aldizkingi guztioi.

Ementxe gera. Baño ¿zertara etorriak?

Eguzkia deitzen diogun argiak lurrari ekartzen dion ona gure euskalerrri maiteari ekartze-
ra etorriak.

Eguzkiak bere argitasunaz aienatzen ditu illunak, bere edertasunaz berriz jazten du lurrea ta bere dirdirtasunaz poztutzen ditu baztar guztiak. Beronelaxe, euskaldunen erdira gaur ZERUKO ARGIA agertzean bera nai luke izan lendaizian illunak aienatzeko, urrena euskalerrria berritzeko ta azkenean euskaldun guztiak dakartzan on aundiaz poztutzeko.

Lurreko illunak bota, ona eguzkiak egiten duan lenengo

gauza, ta ona ZERUKO ARGIAK ere euskaldun artean egin nahi duana. Euskaldunarentzat illunbetan daude jakin-gai asko ta auek guztion begi-aurrean naitzkitzute ipiñi edo jarri gure aldizkingiak.

Gure erlijioako asko gauza etaizkigu argi erakutsi oraindik euskeraz: Txoko asko arkitzen dira argitu bearrak. Euskal-etxe batzuetan eztakite dotriña buruz, ez gazte ta ez zarrak. Beste euskaldun batzuek baldin badakite ere buruz dotriña, eztute iñoiz aditu edo eztira aditzera jarri umetan ajola gutxi zitzaiztelako ta gero sermoi edo itzaldietan arreta aundi-aundirik jarri eztutelako.

ZERUKO ARGIAK bear ditu ba txoko oiek argiz bete, buru oietako illunak aienatu ta ez-jakiñen begi aurrean jakin bear guztiak argi-argi jarri.

Gure siñestasunari argi aundia ematen diote santuen edo doatsuen bizitzak ta baso ortako zokoetan, izkutuan dauden gai ederrak ere naitzkitzute ZERUKO ARGIAK begi-aurrean ipiñi edo jarri, bakoitzak on zaiona ortatik atera dezan.

Eguzkiaren beroak ernatzen ditu landareak, ezatzen ditu zelaiak, lorez jazten ditu zuaitzak ta labore ederrez betetzen ditu erriak. Beronelaxe naitzkitzute beste ZERUKO ARGIA onen berotasunak ernaraztea euskaldun gogo ta biotzetan landare onak, birtute edo onbideak; berone-
txek ezatzea ta gozatzea gero ta

geiago gure errietako oitura onak, naro-naro azi ditezten aurretan, gazte ta zarragoetan.

Eta ondorean naitzkitzute ZERUKO ARGIAREN berotasun gozoak gure euskalerrri maiteaz egitea laborerik ederrenak ematen ditun lurreko erria ta zerua zoriontsuz geiena aberastuko duana. ¡Au da gure gogo, auxe gure ametsa!

Eguzkiak azkenean baztar guztiak alaitzen ditu bere dirdirtasunaz. ¿Zer besterik naitzkitzute ZERUKO ARGIA onen bidez guk ere, alaitasuna ta poza zabaldu ta baztar guztietan edatu baizik? Ontarako ekarriko ditupui edo edestitxo polit orurakoa, gertaera gogoragarriak. Misioetako berriak, gure erriko elizen ta jazkeraen berriak ta beroien iduriak.

Baño ZERUKO ARGIA onen argitasun, edertasun ta dirdirtasun guztia *lur onetara datarren gizon guztia argia ematen dion Egizko argi* Jesus gure Jau-nari darriona izango da. Aren agotik edo berdin dana Eliza'renetik bildua izango da gure erakusketa guztia. Ori aditzera emanez egongo da beti ZERUKO ARGIA arupegian agiri zaigun iduri eder-ederra. Berak argi bitza beti gure buruak, Berak bero bitza gure gogo bitzak, berak labore onez bete bitza gure lurreko egunak ta on guzi oietaz euskaldunak betetzeko lagunduko al-du beti ZERUKO ARGIAK.

Zure itsasoan eguzki zati bat murgildu zenean, zeruan
girnalda bat zintzilikatu zen; gure aurpegietan, bi.

titiriteroak

*Hemen ditugu
titiriteroak.*

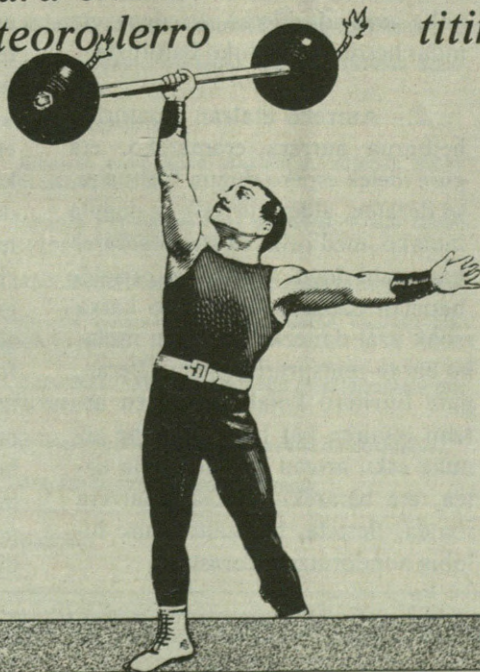
*Herri galduren
batetan aurkitu
genituen, bapatean eta
gutxien espero
genuenean. Munduan
zehar ibilitako
titiritero profesionalak
omen ziren. Lanerako
prest baina non lan
egin ez. Kontratoak
eta Seguritate Sozialak
erabaki eta zinatu
ondoren, ARGIAko
orrialdeetara ekarri
ditugu, asteoroan lerro*

batzu idatz ditzaten.

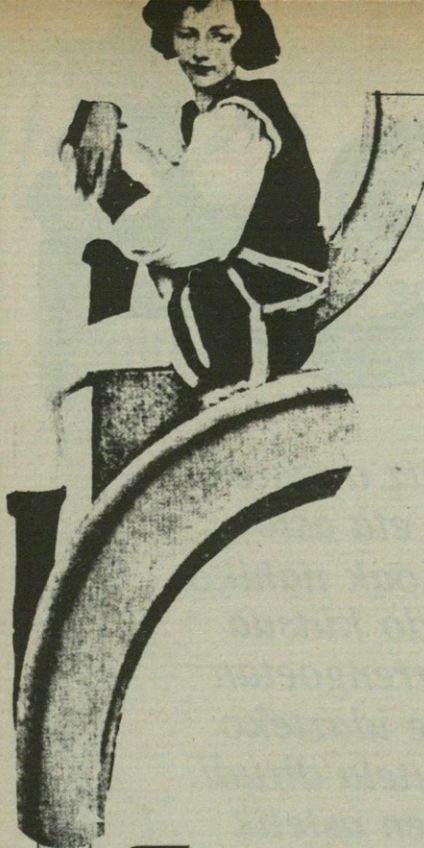
*Nahiz eta aste
honetakoak nahiko
kaixondo kutsua
duen, urrengoetan
serio ere idazteko
asmoa dutela dirudi.*

*Datorren astetik
aurrera, titiriteroak
nortzu diren azalduko
da, baita sekzio
finkoak ipini ere, ale
honetakoa
antzin-solas gisa
aurkeztuz.*

*Hemen dituzue zuekin
titiriteroak.*

titiriteroen lehen deklarapen programatikoa

Guk geuk, deklarapen programatiko hau konfeksionatu dugun titiriteroek, geure egungo egoerari erantzuteko premiaz eta historian zehar jasotako erresposabilitate historiko guztiak geure bizkarren gainean harturik, astean behin behintzat bizimodu nomada utziaz bizimodu sedentaria pasatzea erabaki dugu, geure jokabidea zuzendu eta mugatuko duten printzipioak ondoko puntu hauetan kokatzen ditugarik:

1.—Sortaldetik sartalderainoko herrialde eta nazio guztietan geure eginbehar nagusia zera izan da: ariketa akrobatikoak, gimnastikoak ala ekilibriozkoak egitea, airean saltoak eta birak emanaz edo trapezioetan, alanbreetan, aniletan lan eginaz. Hemengo lurraldeetara heldu bezain laster, dagoeneko honelako lanetan iharduten ziren pertsona zelebre eta ugari bazela konturatu ginen. Eta gu beti snobismo eta gauza berrien zale izan garenez, ba tira geure burua, beste jende guzti horren gomentalaria eta glosatzaile bihurtzea erabaki genuen. Beraz, damu daitezela okerra ohitutzat hartu dutenak, gure idazkietan ez baitute errukirik aurkituko; lasai izan daitezela justizia eta ondadearen alde lan egiten dutenak, gure idazkietan atsedena eta indar berriak aurkituko baitituzte.

2.—Aurreko atalean aipaturiko helburua aurrera eramateko, eta gure ideiek espero dugun fruitua jasoz deitzen, alde aurretik ez dugula inolako mediorik ukatzen aldarrikatu nahi dugu. Ondorioz, orrialde hauetan edozein moztetako katxarrok azal daitezke, ez dugu inolako barne-zentsurarik onartu. Beraz, gure titiritero kolaboratzaileen artean etsairen bat bazenu, hobe zenuke esku artean duzun guztia uztea, eta berarekin bakea zinatzea joatea. Bestela, has zaitez zure hilotxia hondoratzen, forastero.

3.—Honelako kasuetan ohitura denez eta beti esaten denez, titiriteroen plazak libre daude; beraz, ez diogu inori atea itxiko, baldin eta bere aita ilbeteko gauetan otso-gizon bihurtzen ez bada eta lehen artikularekin batera bonboi kaxa bat bidaltzen badigu. Bestela, inork desiratzen ez duen ezetza eroriko da zerutik ezpata justiziero gisa. Aurreko baldintzak betetzen badituzu, zerbait bidali baina kontuz baldintzak ez badituzu ondo betetzen, itxura izan arren ez baikara tonto.

4.—Titiriteroen konpainia osatzen dugunon artean denetatik dago, aitortu behar: enfant terribleak; hasi baino lehen frustratutako poeta eta ipuinlariak; bere arkatzari egunoro lantza forma ematen dioten kritikari zorrotzak; ilargiak liluratu eta hunkitutako bihotz hauskorak; ile luzea, antejo borobil eta perila dituzten iraultzaile porrokatuak; ikasleak izateaz nazkatu diren ikasleak; etabar. Amalgama heterogeneo eta zabal honek ondorio garbi bat dakar —bestaldetik guri asko gustatzen zaigun ondorio garbi bat—: bakoitzak nahi duen formaz eta nahi duenari buruz mintzatu ahal izatea. Dagoeneko, orijinalen karpetan baditugu era oso ezberdinetako lanak: Espronceda-ren birrenkarnaketa dela uste duen poeta karroza batek bere poema biszeral eta apasionatuak bidali diz-

kigu; gurasoak hil ondoren, lepra kolektibo bat harrapatu duen zazpi senidetako famili bat laguntza eske; «salo» filma ikusi duen pertsona batek bidalitako sugeez eta alakran bez betetako gutun bat; hamar tomotan banaturiko ipuin labur bat; Japon-en familia eta musikaren arteko harremanak nolakoak gertatzen diren aztertzen duen saio luze bat; beste saio eta artikulu asko; eta bukatzeko eta eskusiba gisa —hau oraindik konfirmatu gabe— Telesforo Monzon-en azken poema erotikoak (ai! INTERVIUk lortuko balitu!). Hala ere, guri gehiago gustatzen zaizkigu anonimoak, baina denborak ez omen daude bakoitzaren gustoak bete ahal izateko eta, beti bezala, agoantatu behar.

5.—Azkenik, ez dugu deklarapen hau bukatu nahi ez garelaz eta inortaz beldur esan gabe, gure gurasoek ez baitakite euskaraz irakurtzen, eta postrerik gabe ohera joateko arriskua aldegin dugu jainkoari esker.

munduko titiriteroak, elkar zaitzte!!

P.D.: Deklarapen programatikoa hau idatzita zegoela, zenbait susmo arraro eta faltsoak iritsi dira gure belarrietara. Horiei erantzun egokia emateke, ez dugu aste honetako pasatzen utzi nahi izan, eta horregatik susmook ofizialki desmentitzeari ekin diogu.

ez da egia...

...euskal gobernuko Barne Ministeritzak Telesfororen poema erotiko guztiak debekatuko dituenik.

...euskalarien ihardunaldietan M. Jose Azurmendik bere «txostena» azaldu behar zuela esan zuenean partaide batzuek desnudo partzialean pentsatu zutenik.

...Onaandia Marxen seme izkutua denik.

...ARGIAk, izen hau erabiltzeagatik, Iberduerori zerga berezi bat ordaindu behar dionik.

...gaueskoletan klase erotikoak ematen direnik.

...elizetara sartzeko kontrolak jarriko dituztenik.

...«el presidente de todos los que vivimos aqui», hangoa denik.

...Intxaurren da.

...Eibarren errepublika proklamatu zutenak Euske-razaintzakoak zirenik.

...Alianza Popularrak Pott Bandaren Fraga subentzionatu behar duenik.

...Abril Martorellek oporrak debekatu behar dituenik.

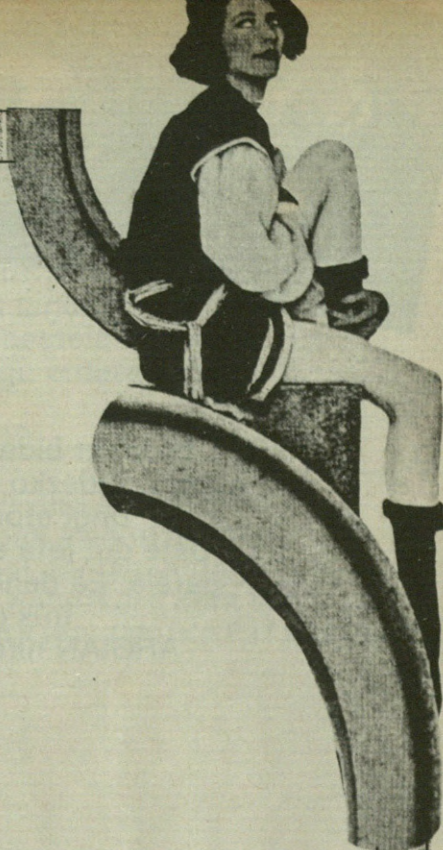
...Erreala datozen hauteskundeetan koalizio gisa aurkeztuko denik.

...Katu Bizarrikerik Belodromoan Mediterraneo des-
kubritu zuenik.

...general Santamariak birjintasuna galdu duenik.

...Ormaza santifikatu behar dutenik.

(ese agentzia)

AGUR LAGUNOK

Hainbat bider Zeruko Argiara bertsoak bialdu ditudan
ezkero. Bidezko iruditu zait berari despedida gisa eta Argiari
ongi etorri bezala, bertso batzuek moldatzea.
Uste dut (eta espero) aro berri honetan ere lagun izango
garela. Ea denon artean bakoitzak bere apuartxoak jarriaz,
(nik gutxi) Azken portura irixten garan.
ARGIAN nire lehen bertsoak izango diran itaropenez;
Beste bat arte.

argia, aurrera!!!

1

«Zeruko Argiaren» hiletara nator,
Ama bat'hil denean bezalaxe jator
Zu zer izandu zaran gaur na(h)i nuke aitor,
nire expresioen o(h)iartzun emankor.
Eskertu na(h)i nizuke badizut hainbat zor.

2

Orain hogeit bat urte le(h)enengo bertsoak,
agertu zenizkidan zabalduz besoak.
Batzuek gazi eta besteak gozoak,
astindutzen baigaitu bizi erasoak,
Etzenidan lagundu ez gutxi gaxoak.

3

Hainbat urtetan zehar izan dut nik babes,
niretzako etzinen gertatu aldrebek.
Baina beti bizitzen ez dago ain errez,
eta egin diozu biziari ihes...
Ondorena utziaz ama zu hil aurrez.

4

Euskaraz eman duzu betitik notizi,
hainbat euskalduneri eginaz kutizi.
Euskal prentsa halere ezin ondo bizi,
izan ere norik egin dizugu girizi.
Kulpa botatzen errez da Madril ta Parisi.

5

Ez diet horieri kulparik kenduko,
baina gurea ere ezin hemen uko.
Horrela galdu dugu zenbait lagun urko,
erremedio gabe egin dute lur jo.
Euskal herriak ez du orrenbeste lujo.

6

Kontzientzi atean jo nahi dut aldaba,
gure egocera hau bidezko al da ba?
Euskara zain dezagun inundik ahal bada,
Zuberoko ertzetik jo arte Araba.
Ea berpizten dugun seigarren alaba.

7

Denok ere badugu berpizteko ordu,
lan zale dagoenak galtzak bete hor du.
Hartu al bageneza noizbaite akordu.
eta euskara hizkuntz orokortzat lortu.
euskal herri barkoak hori baitu portu.

8

«Zeruko Argia» hil hau destino latza,
zaindu ez dugulako euskaldun baratza,
Sarritan egin duzu karraxi garratza,
esanez —euskara da herriko ardatza—
etorkizun ogian legami ta gatza.

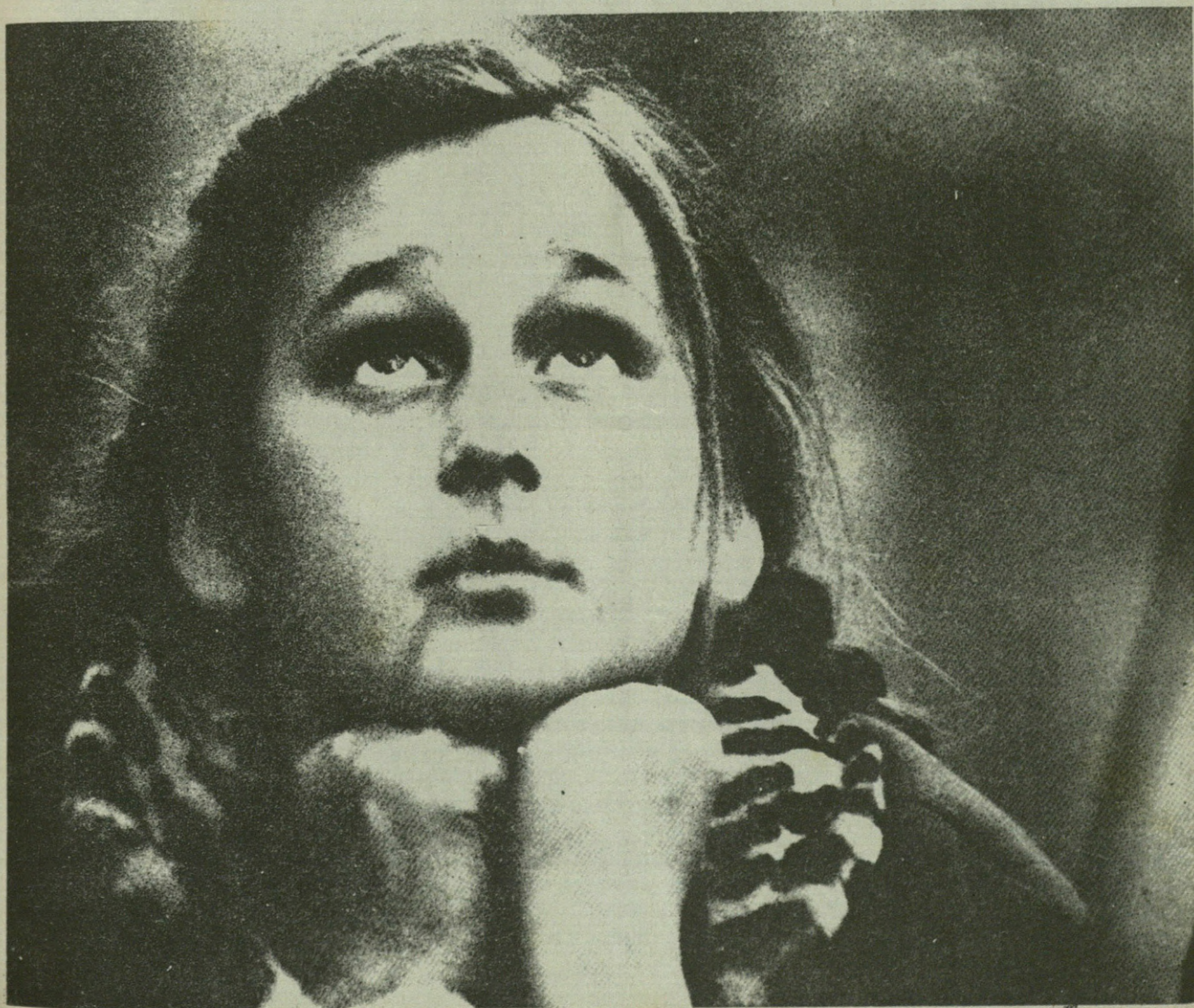
9

Ama hil zara baina alaba hor dago,
ausarditsu jokatz jo digu «ordago».
Argiak izan beza laguntza gehiago,
gure etorkizuna bestela akabo.
Beti beharko dugu erdaran esklabo.

10

Eragozpenak beti dira eragozpen,
baina asmo beroak ezin utzi ozten.
Jakinik ere zenbat zailtasun dagozten,
hartutako bidea honezkero nork ken?
ORAIN ARGIA ZUGAN DAUKAT ITXAROPEN.

XANTI ZABALA
«LEXO»

ez dirudi aski debatiturik zegoenik

Ez nintzen presente egon prentsaurrekoan; ezin dut, bada, esan neure begiez ikusi nuela eta neure belarriez entzun nuela. Egunkarietan irakurri nuen; atentzioa deitu zidan eta egunkarietako eritzia zenez, ez dut konfrogatu nahi zer izan zen konkretuan.

Aldizkari berri bat presentatu zutenean esan -men zuten —edo sujeritu omen zuten— euskal literatura erdaraz ere egin daitekeela edo holako ideien bat. Berrikiago entzun izan dut neure belarriez, euskal historia erdaraz ere egin daitekeela.

Bai batetan eta bai bestean antz eman zidan, duela hainbat urte Euskal Herrian luzaro eztabaidatu zen gai bera berbiztu nahi zela. Orduan hainbat eztabaidatu zen arren, duela urte asko izan zelako, gai hori platerera atera dutenek akaso ez zuten bizi izango burruka ideologiko hura. Eztabaida hari buruz idatzi zen gehiena —guztia ez baldin bada— euskalkietan idatzirik egongo da seguraski.

Batuan idatzita ez egotea ez da aski, nahikoa debatiturik dagoen gaia platerera birrateratzeko. Beste gauza bat litzateke aportazio berriren bat ekarriko balute orduko burru-

ka ideologiko hartara. Baina ez dirudi ezer berririk aportatzen denik. Eta lehenago irakurritakoa berrirakurri beharra izatea ez da atsegina.

Hala ere gehiengoak uste balu erdal literatoak ere euskal literato direla eta erdal historigileak euskal historigile, nik proposatuko nuke, justiziaren izenean, adibidez Pott Tropikaleko erdal idazleak eta

gaurrengungo erdal historigileak baino lehenago gure artekotzat hartzea eta euskal litaratur liburuetan sartzea Tito Livio, Salustio, Julio Zesar, Cervantes, Lope de Vega, Hemingway eta beste mila antzerako. Guzti hoiek sartu ondoren tokirik balego, sar daitezke besteok. Zergatik ez!

JULEN KALZADA

groseko euskal eskolan alfabetatzea

Bigarren urtez Groseko Euskal Eskolak euskara ikasi eta menderatzeko ikastaroa antolatu du. Euskara ikasten ari direnentzat izango diren klasez gainera, alfabetatze klase bereziak antolatu ditu. Klase hauek egunerokoak eta Urritik Ekainera bitartean izango dira. Egunero, astelehenetik ostiraleira ordu eta erdiz jardunez. Maila diferenteak bereiziko dira euskaldun berri edo zahar diren eta euskararen menderatzea kontutan harturik. Euskara idatzia eta irakurria eguneroko bizitzan erabiltzea lortu nahi da ikastaroaren intentsidade honekin. Noski

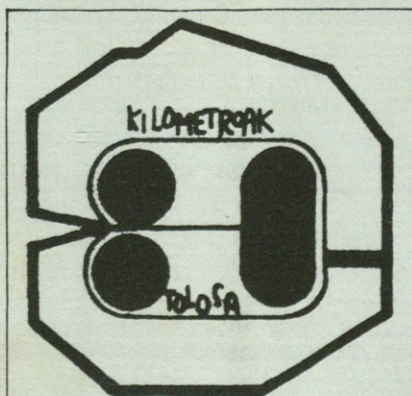
euskara mintzatuari ere emango zaiola garrantzi. Taldeak ahal dela goiz, arratsalde eta gaez antolatuko dira guztion beharrei erantzun nahian. Bai euskara ikasten ari direnentzat antolatu diren lau mailatan: I, II, III eta IV bai Alfabetatze taldeetan sartu nahi dutenentzat izen ematea Groseko Auzo Elkarteko gelatan Irailak 15etik 26ra bitartean eta arratsaldeko 6etatik 8tara eratu da. Padre Larroca 8 (Gros).

Bertan zabalduko da informazio gehiago. Edozein kontaktarako telefonoa: 27 50 95 arratsaldeko 3etatik 5etara.

... 77: Beasain, 78: Zubieta..
79: Loiola...

Urriaren 5an Tolosan
ikastolen alde.

KILOMETROAK 1980

Gure herriaren nahi eta izpirituaren arauera dihardugu

Horrexegatik, hain zuzen, Gipuzkoako 100.000 familiatik gora gutaz fidatzen dira.

Gipuzkoan bizi diren familia guzientzat, soluziobide aproposak sortzen ditugu beren Aurrezki, Kreditu, premiak... etab. konpontzeko.

Gure herriaren nahi eta izpirituarekin zerikusi estua duten hainbat ekintza ere burutzen dugu. Horrela, gure lurralde

honetako kultur, folklore eta kirol adierazpenetan parte hartzen dugu; euskal kulturaren aldeko ekintzak bultzatu eta babesten ditugu (liburu argitalpenak, literatur txapelketak, margolaritza txapelketak, kontzertuak eta koralak, hitzaldiak eta kultur asteak...) eta Euskal

Hiztegi Arauemailearen argitalpena bezelako proiektu garrantzitsuak burutzen ditugu.

**LA CAJA TRABAJA POR GUIPUZCOA
Y PARA LOS GUIPUZCOANOS.**